Пэрыт увытІэр адэкІи ныгъынущ

2-нэ нап.

МэзгъэфӀэнхэм я лъэмакъ

3-нэ нап.

«Ислъамым и нур»

3-нэ нап.

Беллэ ягу ихуркъым

4-нэ нап.

ФИФІ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЦКІУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

1924 ГЪЭ ЛЪАНДЗЭРЭ КЪЫДОКІ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

№47 (24.641) ● 2024 гъэм мэлыжьыхьым (апрелым) и 23, гъубж ● Тхьэмахуэм щэ къыдокІ ● И уасэр зы тумэнщ

Цыху лъэужьыфӀэм и фэеплъ

4-нэ нап.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Щыхь тхылъыр етыным и ІуэхукІэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэм и Указ

Къахьа екъуІэныгъэхэм папщІэ икІи илъэс куэд лъандэрэ хьэпэлу щыпІэ самоуправленэм и органхэм зэрыщылажьэм къыхэкІыу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и ЩІыхь тхылъыр етыи:

Анахаев Далхат Бекболат и къуэм - «Шэрэдж муниципальнэ районым мэкъумэш ІэнатІэмрэ ерыскъыпхъэхэмкІэ и управленэ» муниципальнэ кІэзоно Іуэхущ ІанІэм и ІэщІагъэлІ нэхъыщхьэм

Клишинэ Наталье Станислав и пхъум - Налшык къалэ округым и щІыпІэ администрацэм дэфтэрхэмрэ щІыхэхэм зыкъыхэзэрыхуагъаззэхэмрэ здекІуалІэ и къудамэм и ІэщІагъэлІ нэхъыщхьэм

Къудзокъуэ Лоиз Нажмудин и къуэм - Бахъсэн къалэ округым и щІыпІэ администрацэм граждан зыхъумэжыныгъэм и ІуэхухэмкІэ, къызэрымыкІуэ къэхъуакъащІэхэмкІэ, мобилизацэ лэжьыгъэмкІэ и къудамэм и унафэщІым

Сэфан Руслан Къадир и къуэм - Бахъсэн муниципальнэ районым и ЩІыпІэ самоуправленэм и советым и унафэщІым.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэ КІУЭКІУЭ Казбек

Налшык къалэ
2024 гъэм мэлыжьыхьым и 5-м
№22-УГ

ЦІэ лъапІэ къыфІащащ

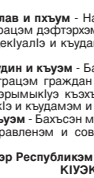

Урысей Федерацэм и Президентым мэлыжьыхьым и 19-м къыдигъэкІа Унафэм ипкъ иткІэ, **«Урысей Федерацэм щыпІэ самоуправленэмкІэ щыхь зиІэ и лэжьакІуэ»** щІэ лъапІэр кьыфІащащ Шэджэм муниципальнэ районым и администрацэм и унафэщІым и ящэ къуэдзэ **Жанкишиев Жагъэфар**. ЩІыхьщІэр 2024 гъэм къыхилъхьащ УФ-м и Президентым.

Илъэс 35-рэ хъуауэ щІыпІэ самоуправленэмкІэ Іэнатіэм пэрыт Жанкишиевырщ ди республикэм щыщу ящэу мы щІыхьыщІэр зыхуагъэфащар.

ПсэупІэщІэхэр - гуфІэгъуэ щІыкІэм теттэ

Къэбэрдей-Балъкъэрым и щыхьэр Налшык «Долина Кавказа» зыщІащІа и хьэблэщІэу къуэхьэпІэ лъэныкъэмкІэ къыщыізэгъахэм щыізэхуэсахэр хуабжьу зыщыгуфІыкІа зэхьыхь щекІуэкІащ.

РЕСПУБЛИКЭМ и къалащхьэм дэт унэжьхэм къыщІагъэІэпхъукІыну зыхуамурад унагъуэхэм ящыщу 80-м фэтэрыщІэхэр къызэрыхуагъэфэщащ щыхьэт текІуэ дэфтэрхэмрэ (сертификат) Іункіыбзэщхэмрэ щратыжа зэІущІэм къыщыпсэлъащ КъБР-м и Премьер-министр Мусуков Алийрэ Налшык къалэм администрацэм и унафэщІ Ахъуэхъу Таймуразрэ.

- Фигу къэдгъэкІыжьыщи, Кавказ-Ищхьэрэ федеральнэ щІыналъэм 2030 гъэ пщІондэ зиужьыныжьмкІэ программэм хьыхьу, Налшык къалэ и «Мей», «Восточнэ» хьэблэщІэхэм иужьрей ильэсхэм псынщІэ дыдэу къыдэувэ унэщІэхэм хьыхь фэтэрхэм, псори зэхэту, метр зэбгъуэзнатІэу мелуан 1,2-м щІигъу къызэщІаубыдэнущ. Апхуэдэуи, республикэм и бюджетым щыщкІэ псэупІэщІэхэр щахуэхуэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и нэгъуэщІ щыпІэхэми. Коммунальнэ теплъэ зиІэ фэтэрыу зэхэт унэхэм къыщІэгъэкІын Іуэхум дэ щІэддзащ «КъБР-м жьы хьуа и унэхэм 2022 - 2025 гъэхэм къриубыдэу къыщІэгъэІэпхъукІын» республикэ программэмрэ муниципалитетхэм а Іуэхум хуагъэхьэныгъэ программэ щхьэхуэмрэ апкъ иту. Иужьрей Іэмалым хуэдэ, къэралыр зэрыщыту къэтщтэнщи, япэ дыдэу къыщрахьэжьэр ди щІыналъэрщ, республикэм и бюджетырщ ар зэрагъэзащІэри. АбыкІэ жэрдэмыр къыхэзыльхьауэ щытар КъБР-м и ящэ Президент КІуэкІуэ Валерэщ, - жиІащ Мусуковым.

Іуэхур зэхэзыублахэм кьалэн нэхъыщхьэу зыхуагъэуфывжар унэщІэхэр щыхуэ щІыпІэхэр иджырей мардэхэм кьитІасэу сыт и лъэныкъуэкІи къызэгъэпэщынырщ - гъэзэгущІэхэр щыухуэнырщ, Іэхэльахэм сабий садэкэмрэ школыщІэхэмрэ, поликлиникэхэмрэ щэнхабзэ, спорт Іуэхущ ІанІэхэмрэ щызэтегъэуВэнырщ, жьы хъуахэр щызэгъэпэщыжьнырщ. Апхуэдэ бгъэдыхьэкІэм хьэблэщІэхэм я щІыпІкІэ-псэуКІэр нэхъ тынши зэгъэкІуаи ищІынущ.

- Иджырей мардэхэм тету сыт ищІыскІи зэгъэпэща фэтэрхэм цІыхуэхэр щІэгъэтІысхьэныр «ПсэупІэщІэхэр - кьалэ гъащІэм» зыфІаща лъэпкъ проектым тетущ зэрагъэзащІэр. Абыкъ Іэнафэ къэзыщтауэ щытар УФ-м и Президент Путин Владимирщ, - кІыхьиГъэщащ Ахъуэхъу Таймураз. - Жьы хъуа унэхэм къыщІэдгъэІэпхъуКІыну унагъуэ 250-м фэтэрыщІэхэр яІэрыдгъэхьэнущ. Абыхэм ящыщу нобэкІэ дызыльэІэсар унагъуэ 80-р аращ. Мазэ кьаКІуэ иджыри унагъуэ 47-м фэтэрыщІэхэм я ІункІыбзэлуххэр еттынущ. ЩыщхьэуІум и 1-м иритхьэлІэу иджыри унагъуи 123-м. МызыгъуэгукІэ, ди цІыхуэхэр жьы хъуа унэхэм ящыщу 87-м къыщІэдгъэІэпхъуКІынущ. Ахэр тетщ уэрамхэу Калининградскэм, Ингушскэм, Суворовым, Идарым, Ашуровым, Крыловым я цІэхэр зезыхьэхэм. ЕтІуанэ лъэбакъуэу, 2025 гъэр иухьку, фэтэрыщІэхэр иджыри унагъуэ 466-м яІэрыдгъэхьэнущ, - жиІащ Ахъуэхъу Таймураз.

КЪУМАХУЭ Аслъэн.

ЩІыпІэ псори зэпещІэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и Президиумым и зи чэзу зэІуущІэм «комитетым и сыхьэтым» хьыхьу депутатхэр тепсэлъыхьащ Федеральнэ пощт зэпыщІэныгъэхэмкІэ къулыкъущІэмкІэ КъБР-м щыІэм щІыхуэхэм Іуэхутхьэбзэхэр зэрахуищІэмрэ зэрызэгъэужьыпхъэмрэ.

КъБР-м и Парламентым и Унафэщі **Егоровэ Татьянэ** кьыззэрыхигъэщамкІэ, Урысей Федерацэм и Президентым и Унафэкіэ, «Урысейм и пощт» лъэпкъ пощт операторыр къэралым дежкІэ нэхъыщхьэ Іуэхущ ІанІэхэм хагъэхьащ:

- «Урысейм и пощтым» псэуКІэм епха кьалэн егъэзащІэ, щІыхуэхэм кьаІэрыхьэну, зэбграгъэхьэну яІэ хуитныгъэхэр кьызэрегъэпэщ. Пощт зэпыщІэныгъэхэр - Урысейм и сыт хуэдэ щІыпІэрэ зэпызыщІэ Іэмал закъуэщ, уеблэмэ яІэныкъуэхэм деж щІыхуэм хьэпІыщІ Іэрыгъэхьэнымрэ Іуэхутхьэбзэ хуэщІэнымрэ теуХуааУэ щыІэ хэкІыпІэ закъуэщ. Нобэ пощт Іуэхущ ІанІэхэм пощт, финанс, коммерцэ, нэгъуэщІ Іуэхутхьэбзэ хуэд щащІу. ЩыпІэныраКъэ, кьалэм зэмыЛІэужьыгъуэ куэд щызэфІагъэкІ щІыпІэ хэха хъуащ ар иджы, - жиІащ Парламентым и Унафэщім.

Егоровэм дыщІигъащ мы зэманым щІыхуэхэр онлайну щахуэгъ, хьэпшыпхэр унэм щхагъэхьу зэрыхъуам пощтым и кьалэнхэм зэрыхигъахъуэр.

- Абы ипкъ иткІэ, «Урысейм и пощтым» зыхуигъувыж кьалэныр кьызэрымыкІуэщ - электроннэ коммерцэм хэт псоми я дежкІэ Іуэхур зезыхьэ, хьэпшыпыр зэрызэІэпах ІуэхутхьэбзащІэ хуэм хуейщ. Иджыпсту Урысей Федерацэм и Президентым и унафэкІэ къагъэщІэрэщІэж кьуажэхэм щыпажэ пощт кьудамэхэр, щІыпІэ пхыдзахэм щыІэхэр. Абы мыхьэнэшхуэ щиІэщ ди республикэми, - жиІащ Егоровэм.

Іуэхум теухуауэ нэхъ убгуауэ кьэпсэлъащ Федеральнэ пощт зэпыщІэныгъэхэмкІэ къулыкъущІапІэу КъБР-м щыІэм, «Урысейм и пощт» АО-м и кьудамэм и унафэщІ **Вэрокъуэ Заур**. А Іуэхущ ІанІэм нобэ Іуэхутхьэбзэ эмыльІэужьыгъуэу 130-рэ щІыхуэм яхуещІэ. Абыхэм щыщщ пощтым и кьалэнхэм хьыхьу щытахэри, иджы щІэуэ уэбжьа финанс, коммерцэ Іуэхутхьэбзэхэри. «Къэбэрдей-Балъкъэрым хьыхь кьуажэхэмрэ кьалэхэмрэ почтамтиплІым я нэІэ щІэтщ, ар пощт кьудамэу 208-рэ мэхъу, 60-р - кьалэхэм, 148-р кьуажэхэм щыІэщ, 549-р хьэпІыщІп кьызыІэрыхьэ щыпІэщ. Пощт зэпыщІэныгъэхэм я кьудамэхэм «Почта Банк» АО-м ейуэ Іуэхутхьэбзэ щащІэ «щхьэгъубжэу» 139-рэ кьыщыізэІуахащ, щІыхуэм я банк Іуэхуэхр щызэфІагъэкІын папщІэ. Абыхэм ящыщу 91-р кьуажэхэм дэтщ. Апхуэдэуи тхыгъэхэр нэгъэщІым зэрыІэрагъэхьэ пощт ящыкІу 408-рэ мэлажьэ. Іуэхутхьэбзэр и чэзум щІыхуэм ягъуэтын папщІэ машинэщхуэрэ машинэ щІыкІуу республикэм щолажьэ 69-рэ.

Налшык кьалэмрэ муниципальнэ районхэмрэ хьэпІыщІэр щІэзэхадэ щІыпІэу 10, хьэпшыпІэтІыпІэпІэу 11 щыІэщ. Абы кьищыкІэмыщІауэ, курьерхэр мэлажьэ. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм хьэпшыпхэри тхыгъэхэри и чэзум щІыхуэм щащІэ. Ар зыхуей хуэзэу щІыпІэ ди республикэми, - жиІащ Егоровэм.

Іуэхум теухуауэ нэхъ убгуауэ кьэпсэлъащ Федеральнэ пощт зэпыщІэныгъэхэмкІэ къулыкъущІапІэу КъБР-м щыІэм, «Урысейм и пощт» АО-м и кьудамэм и унафэщІ **Вэрокъуэ Заур*.** А хьэпшып къезышэкІ машинэр здынэсри щІыхуэм кьыщхуар здахьыжьын хуей щІыпІэм щынагъэсри ящІэ.

Пощт зэпыщІэныгъэхэмкІэ кьудамэм 2023 гъэм тхыгъэу мелуани 3,6-рэ, хьэпшыпу - мин 201-рэ кьыхуащІ зейм и деж нагъэсыжьи папщІэ. КъыщынэмыщІауэ, щІыхуэхэм я пенсэ ахъшэр унэм хуахьыж.

Урысей Федерацэм и Президентым 2021 гъэм фокІадзэм и 11-м къыдигъэкІа унафэм тету Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм 2022 гъэм пощт зэпыщІэныгъэмкІэ кьудамэу 23-рэ иджырей зэманым деКІуу зэпэщ щащІащ, ахэр псори щыпажэр кьуажэхэращ, 2023 гъэм кьудамэ 20 зыхуей хуагъэзащ, дызырыт ильэсым пощт Іуэхущ ІанІи 5 кьагъэщІэрэщІэну я мурадщ», - жиІащ Вэрокъуэм.

Заур и гугъу ищІащ я лэжьакІуэхэм я бжыгъэм, абыхэм я улахуэр зыхуэдизым, пощт зэпыщІэныгъэхэмкІэ кьудамэм кьекІуалІэ щІыхуэр нэхъыбэ зэрыхъум, операторхэм, кьудамэхэм я унафэщІхэм я лэжьыгъэр егъэфІакІуэныжьмкІэ зэфІагъэкІхэм, я Іуэхутхьэбзэхэм зэрыхагъахъэжьэм, щІэуэ яублэхэм, нэгъуэщІхэми.

2023 гъэм я лэжьыгъэр зэрекІуэкІар кьыщызэщІащІыжьым Ворокъуэм я Іэнатіэм и ехъулІэныгъэ зэхьыщхьэу кьыгъэпсэгъуащ Урысей пощтым и Къэбэрдей-Балъкъэр кьудамэм иІэ хэхъуэр сом мелуан 40-м зэрыщІригъэгъуар.

Егоровэ Татьянэ щІэупщІащ пощтэхьэхэр жьыпІэгъуэ транспортымкІэ пщІэнэщу зекІуэным, пенсэр унэм щыхуахькІэ абыхэм я щынагъуэншагъэр кьызэрызэгъэпэщам, судым кьикІ хьыбарегъащІэ тхьылъхэр зейхэм я Іэрыщхьжьымкіэ щыІэ гугъуехьхэр зэфІэхьныжьмкІэ зэхьыпІэхэм.

Вэрокъуэм Заур кьигъэлъэгъуащ пощтэхьэ псоми транспортымкІэ пщІэнщэу кьызэракІуэным тхьылъхэр щІамыІэм и щхьэусыгъуэр: ахэр псори щыпалъэ, кьэралІуэхущІанІэхэм ейуэ щыткъым, унеи Іуэхущ ІанІэхэм ар кьалэн ящытщІыфыркъым. Абы ипкъ иткІэ, лэжьакІуэхэм я улахуэм ахъшэ мащІэ хуфащІагъу, адэкІэ абы и хэкІыпІэ хьунуэхми йогупсыс.

Унэм пенсэхэр зэрыхуахьым и гугъу щищІым, абы кьыхигъащІащ мы зэманым апхуэдэ лэжьыгъэр зыщІэр Урысейм и пощтым и закъуэ зэрыщытыр, а Іуэхутхьэбзэр ирагъэфІэкІуэныжьмкІи лэжьыгъэ пыухьаІкІахэр зэрырагъэкІуэкІыр, пощтэхьэхэм я шынагъуэншагъэр кьызэгъэпэщыжьмкІи Іуэхущ ІанІэхэм я Іэнатіэм и ехъулІэныгъэ зэхьыщхьэу зыхуагъэуфывжар унэщІэхэр щыхуэ щІыпІэхэр иджырей мардэхэм кьитІасэу сыт и лъэныкъуэкІи кьызэгъэпэщынырщ - гъэзэгущІэхэр щыухуэнырщ, Іэхэльахэм сабий садэкэмрэ школыщІэхэмрэ, поликлиникэхэмрэ щэнхабзэ, спорт Іуэхущ ІанІэхэмрэ щызэтегъэувэнырщ, жьы хъуахэр щызэгъэпэщыжьнырщ. Апхуэдэ бгъэдыхьэкІэм хьэблэщІэхэм я щІыпІкІэ-псэуКІэр нэхъ тынши зэгъэкІуаи ищІынущ.

- Иджырей мардэхэм тету сыт ищІыскІи зэгъэпэща фэтэрхэм цІыхуэхэр щІэгъэтІысхьэныр «ПсэупІэщІэхэр - кьалэ гъащІэм» зыфІаща лъэпкъ проектым тетущ зэрагъэзащІэр. Абыкъ Іэнафэ къэзыщтауэ щытар УФ-м и Президент Путин Владимирщ, - кІыхьиГъэщащ Ахъуэхъу Таймураз. - Жьы хъуа унэхэм къыщІэдгъэІэпхъуКІыну унагъуэ 250-м фэтэрыщІэхэр яІэрыдгъэхьэнущ. Абыхэм ящыщу нобэкІэ дызыльэІэсар унагъуэ 80-р аращ. Мазэ кьаКІуэ иджыри унагъуэ 47-м фэтэрыщІэхэм я ІункІыбзэлуххэр еттынущ. ЩыщхьэуІум и 1-м иритхьэлІэу иджыри унагъуи 123-м. МызыгъуэгукІэ, ди цІыхуэхэр жьы хъуа унэхэм ящыщу 87-м къыщІэдгъэІэпхъуКІынущ. Ахэр тетщ уэрамхэу Калининградскэм, Ингушскэм, Суворовым, Идарым, Ашуровым, Крыловым я цІэхэр зезыхьэхэм. ЕтІуанэ лъэбакъуэу, 2025 гъэр иухьку, фэтэрыщІэхэр иджыри унагъуэ 466-м яІэрыдгъэхьэнущ, - жиІащ Ахъуэхъу Таймураз.

КЪУМАХУЭ Аслъэн.

Я гупэр Хэкумкіэ къэгъэзащ

Дунейпсо Адыгэ Хасэм и Гъэзэщлакіуэ гупым и зи чэзу зэхуэсыр иджыблагъэ Налшык къалэм махуитІкІэ щызэхэтащ. Абы кьрихьэлІащ АР-м, КъБР-м, КъШР-м, Ставрополь, Краснодар щІыналъэхэм, Осетие Ищхьэрэ - Аланием щылажьэ Адыгэ Хасэхэм я тхьэмадзэхэмрэ ялыкІуэхэмрэ. Апхуэдэу зэхуэсым хэтащ Тыркум, Европэм, Иорданием, Сирием щыІэ Адыгэ Хасэхэм я унафэщІхэмрэ Іуэхузехьэхэмрэ.

ДАХ-м и зэІущІэм хэтащ КъБР-м и Правительствэм и Унафэщім и къуэдзэ **Къуэшырокъуэ Залым**, КъБР-м и Іэтащхьэм и Администрацэм кьэралкІуэцІ Іуэхуэхмкіэ и кьудамэм и унафэщІ **Къуэжей Артём**, КъБР-м лъэпкъ Іуэхуэхмрэ жылагъуэ пэхуэщІэхэмкІэ и министр **КІуращын Анзор**, жылагъуэ зэгуэхэныгъэхэм икІи хьыбарегъащІэ Іэнатіэхэм я лэжьакІуэхэр, нэгъуэщІхэри.

Дунейпсо Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ **Сэхъуэрокъуэ Хьэутий** зэІущІэр кьыщызэІуихым, кьыхигъэщащ Хасащхьэмэ Гъэзэщлакіуэ гупми блэкІа мазищым лэжьыгъэшхуэ зэрызэгфІахар, ауэ сыт хуэдизкІэ зыІэрыгъэхьаныр, нэхъ щІэгъэхьаныр, къэувыІэ зэрымыхъунур, нэхъ щІэгъэхьаныр пэжьэн зэрыкуейр.

- ДАХ-м хэт, щІыпІэхэм щылажьэ адыгэ жылагъуэ зэгуэхэныгъэхэм кьалэныншхуэ я пщэм кьыдохуэ лъэпкъ Іуэхур щІэмыкужьхуэу ипэкІэ ягъэкІуэтэн папщІэ. Псоми кьыдгуроІуэ - ар Іуэху тыншкъым. ЗэфІэхын хуейр куэд мэхъу, дэтхэнэми унафэ пыухькІахэр яГъуэтыныр Іэмал зимыІэщ. Ауэ, гъапэ зэрыхъунщи, сыт хуэдизу гуГъуехь пыщІами, лъэпкъ Іуэхур зи пщэ дэзыльхьэжьахэм фІы куэд зрагъэхъуІэ, пщэдейрей махуэхэм щІэблэм яхуэщхьэпэжьын жьрдэм хъарзынэхэр кьыхалъхьэ. Ди чэзу зэІущІэм мыхьэнэшхуэ изот. ЗэрыжьісІауэ, лэжьыгъэр ужьых имыІэу кІуэтэн хуейщ. Си гъапэ дыдэу фІэхъусКІэ сапожьэ тырку къэралым щыІэ адыгэ хасэхэм я зэгуэхэныгъэм, КАФФЕД-м, щІэуэ хаха и унафэщІ Хьэлауэ (Улучай) Юнлалр ар зи пашэ лЫкІуэ гупымрэ. Хы Іуфэм щыпсэу шапсыгъхэм я деж кьыщыщІэвдзэри, адыгэ щыпсэу щІынальэхэр псори кьызэхэфІкІуэащ, ди псэукІэ, ди зэхэтыкІэ, ди Іуэху епГыкІкІэхэр зэвгъэщащ, фэри фи Іуэху щІэкІэ хьунум и гугъу кьытхуэфщІащ. Іитіыр зэрымытхьэщІмэ, зэрыщІэркъым жьыхуаІэращи, ди гурыщІэхэмкІэ, гукъеуэхэмкІэ дызэдэмыгушэмэ, зэпэІэщІэ дыхьунущ. КАФФЕД-м и унафэщІ гупым заншІэу кьыдагъэщІащ. Хэкумкіэ кьызэрагъэзар, арыншэу ирагъэкІуэ Іэжьыгъэхэм пщІэ зэрамыІэр. Хэкум и пщІэр зыхъумэм сыт хуэдэ дахагъри хуэфащэщ. УнафэщІ гупыр кьызэрыгеувэу нахуэу жаІа псалъэхэм дигу хагъэхъуащ. Дэри дыхьэзырщ сыт и лъэныкъуэкІэ ди лъэпкъегъуэхэм дадэлэжьэну, дифІ зыхэлІ Іуэхуэхр эдэдзгъэкІуэтэну. Фыкьеблагъэ! - жиІащ Сэхъуэрокъуэ Хьэутий.

Адэкіэ ДАХ-м и тхьэмадэм псалъэ зрита Къуэшырокъуэ Залым зэІущІэм хэтхэм КъБР-м и Іэтащхьэ КІуэкІуэ Казбек кьыбгъэдэкІыу хьуэхъу псалъэкІэ захуигъэзащ, лэжьыгъэфІ кьыззэрыхьэлІэнум шэч кьызэрытрилъхьэри кьыхигъащІащ: «ДАХ-р ди къэралым и мызакъуэу, дунейм и щІыпІэ куэдым пщІэ зыщыхуащІ зэгуфхэзыгъэщ. Адыгэхэм я лъэпкъыщхьэр хъумэныр, абыхэм я гурыгъу-гурыщІэхэр цІыхубэми, къэрал унафэщІхэми, дунейпсо зэгуэхэныгъэхэми я деж нэхъэсыныр икІи ягурыгъэІуэныр зи хьэкъ ДАХ-м Іэджэ зэгуэхэныгъэхэм я деж нэхъэсыныр икІи ягурыгъэІуэныр зи хьэкъ ДАХ-м Іэджэ зэгуэхэныгъэхэм я деж нэхъэсыныр куэд зэпилъыытын хуей мэхъу. Сыт щыгъуи и пщІэр ялыгъуэ гугъусыгъу куэдым кьыхэкІ ДАХ-м мызыгъэгуми и лэжьыгъэр апхуэдэу зэригъэпсынум шэч хэлъхьаи. Іуэху махуэ кьафІэтыну, адыгагъэмрэ анэдзэльхьэзмрэ яхуэщхьэпэн гупсысэкэр утыку кьэсфщІыну сыщогугъ», - жиІащ Къуэшырокъуэм.

Адэкіэ Сэхъурокъуэр тепсэлъыхьыжащ ДАХ-м мы гъэм и щІышылэ - мэлыжьыхь маззэкэм зэфІигъэкІа лэжьыгъэм, кьыхилъхьа жэрдэмхэм, апхуэдэу кьыхигъэщащ Урысейм щызэхаша зэІущІэ зыбжанэм Хасэр зэрыхэтар.

- КьыззэдэкІа мазэ бжыгъэм кьриубыдэу дэ УФ-м и Президентым деж Лъэпкъ зэхущытыкІэхэмкІэ щыІэ советым и зэІущІэ зыбжанэм, Урысейм щыпсэу лъэпкъхэм я Ассамблеем и щІэнІуатэм дыхэтащ. ЗэрыфщІэщи, президент хэхьныгъэхэм щыгъуэ Путин Владимир и дзыхьщІэгъуэ дыщытащ. А къалэным ипкъ иткІэ, дэ Налшыкы, Мэзкуи, Донlус-Ростови щыізэхэта кьраллпсо зэІущІэхэм я лэжьыгъэм дыхэтащ, диІэ Іуэху епЛыкІкІэхэм кІэцІыхьэм дадзэгъэшащ. Дзыхь кьысхуащІу зи унафэр кьысІэщІалъхьа Лъэпкъхэм я Ассамблеем и щІыналъэ кьудамэр жыджэру зэрылажьэр, абы ДАХ-р купщафІэу зэрыхэтыр кьыхэзгъэщІыну сыхуейт. Ди хьэрегъэкІэ щыпсэу лъэпкъхэм пыщІэнхэр яхудимыІэмэ, абыхэм я гурыгъэзэ зэрызыхэтщІэр кьедмыгъащІэмэ, дэри зыри кьытхуэузэнукъым. Абы кьыхэкІыу, Ассамблеем кьалэн зыщищІыж Іуэхугъуэхэм мыхьэнэ идот. Апхуэдэу Вэрокъуэ Владимир и цІэр зезыхьэ Іэнхабзэ Фондым ди щІыналъэм щыпсэу лъэпкъхэм я зэгуэхэныгъэ 18-м я лЫкІуэкІэ кьеблагъэу захуэс щытщащ. ЩІыпІэ-щІыпІэкІэрэ щрагъэкІуэкІ, адыгэ щэнхабзэмрэ жылагъуэ гъащІэмрэ деж мыхьэнэ зиІэ дауэдапщэхэми дыхэтащ. Дэ драгъэблагъащ Урысейм ЩІэныгъэхэмкІэ и академиер илъэс 300 зэрырикъум ирихьэлІэу КъБР-м щыІэ ЩІынальэ щІэныгъэ центрым щызэхаша щІэнІуатэм, Хэкум и Хъумакіуэхэм я махуэм ирихьэлІэу кьызэрагъэпэща пэкІум, ДАХ-м и кьежьапІэ дыдэхэм деж кьыщыщІэдзауэ абы кьыдэгъуэгурыкІуэ Мэшхуэфі Нэждэт и махуэщІм, «ЗауэлІым деж письмо» Іуэхугъэм, КъБКъУ-м щеджэ щІалэгъуалэм я зэІущІэм, тхыгъащІэ «Іьтеувэхэм», нэгъуэщІхэми. Щхьэхуэу кьыхэзгъэщыну сыхуейт псэзэпылъхьэнІэм ит ди щІалэхэм я деж гъуэмылэрэ щыгъынигъуэхэмрэ зэредгъэшэри. Зыіут Іэнатіэр гурэ псэкІэ зыхьдощІэ, щІэх я унэ кьагъэззэжьну дащогугъ, - жиІащ Сэхъурокъуэм.

Тхьэмадэр тепсэлъыхьащ Сочи кьалэм Олимп джэгукэр зэрыщІекІуэкІрэ илъэсипщІ зэрырикъум ирихьэлІэу зэхаша Іуэхугъуэхэми ДАХ-р зэрыхэтам. Апхуэдэу и гугъу ищІащ Мэздэгу Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ Факъуэ Руслан иригъэкІуэкІ лэжьыгъэ щхьэпэмрэ щІыналъэм и зыужьыныгъэм гуащІафІэу зэрытелажьэм пэкІуэу Осетие Ищхьэрэ - Аланием и ЩІыхь тхылъыр кьызэрыхуагъэфэщамрэ.

(КІэухыр 2-нэ нап.)

«Ар ди унагъуэ Іуэхущ»

«Урысейр - Іэмалхэм я къэралщ» зэгуэхэныгъэм иригъэкІуэкІ «Ар ди унагъуэ Іуэхущ» зэхьэзэхуэм и кІэух зэпеуэм хэтынухэм яхэхуащ Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщ Кокутенкэхэрэ Лебедевхэрэ гупыр.

КОКУТЕНКЭХЭРЭ Лебедевхэрэ илъэс 580-рэ дохутыр Іэщ Іагъэм ирилажьэ унагъуитІщ. Анэшхуэ Тамарэ Муазин и пхъур сабий дохутыру кьежьари, дохутыр нэхъыщхьэ Іэнатіэм нэсащ, «Къэбэрдей-Балъкъэрым щІыхь зиІэ и дохутыр» щІэр зэрехьэ. Адэшхуэ Владимир Александр и къуэр КъБР-м и узынщагъэр хъумэнымкІэ и министрым и къуэдзэу лажьащ . Абыхэм япхъу Еленэ «Вагъуэ щІыкІу» санаторэм и дохутыр нэхъыжьщ. Ар дзэныхьэх Іуэхущ и унагъуэм и тхыдэр.

«Зэпеуэм дыхэтынщ унагъуэм щытщІа унафэщ, - игу кьегъэкІыж Кокутенкэ Еленэ. - Псоми гурІэжу жэрдэмыр кьыддаІыгащ, ар ди Іэмалу, ди унагъуэ щапхъэмкІэ утыку итхьэрынут унагъуэм кьыдекІуэкІыкІыпхъэ зэхэтащ. Ар дзэныхьэхэри. Ди гупыр щІыхьибл доХу: сэ, си щхьэгъусэ Кокутенкэ Василий, ди сабиищІри, ди адэ-анэхэу Лебедевхэ Владимиррэ Тамарэрэ».

Еленэ зэржыжьэжьмкІэ, Дон-Іус-Ростов щекІуэкІа финал нэхъуэ зэхьэзэхуэр фІыкІэ ягу кьыгъожащ, «Іэ абы фІыуэ кьыщыдгурыІащ дыщызэгъусэм деж кьарууфІэ дыззэрыгъэр, нэхъыбэ зэрытхузэфІэкІыр. Ди сабийхэми дагъэгуфІащ Іуэху мытынышм бгъэдыхьэкІ щІэщыгъуэ кьызэрыхуагъэтыфымкІэ. Шэч кьытезмыхьэжу жызоІэ: Урысейр Іэмалхэм я къэралщ. Мыхьэнэ зиІэр щІыхум дуней тетыкІэ дахэ уиІэу, адэ-анэм быным тэмэму яхуэгъасэу, а хабзэкэр ныбжькІэ зэІэпахыу псэунырщ».

Унагъуэм и илъэсым трауХуа зэхьэзэхуэм текІуэныгъэ кьащыІэрихьащ КИФЩІ-м щыщ унагъуиблым: Къэбэрдей-Балъкъэрым, Дагъыстэнэм, КъШР-м щыщу унагъуэ зырызым, Ставрополь краим щыщу унагъуиплым. Текіуауэ кьалытахэр я кьыхахащ спортым зыкъызэрыщагъэльэгъуам, я гупсысэ кьэІуэтэкІэм, творческэ кьалэнхэр зэрагъэззэщІам елытауэ.

Я гупэр Хэкумкіэ къэгъэзащ

(КІэухыр. ПэщІэдзэр 1-из нап.)

Сэхъурокъуэм адэкІэ Адыгэ Хасэхэм я унафэщІхэм псалъэ ІиритІ, щхьэж и щІыпІэм щрилъэкІуэкІ гъэжьагъэм тепсэлъыхьащ Адыгейм, Къэрэшей-Шэрджэсым, Мэздэгу щІэ хасэхэм я тхьэмадэхэр.

Тыркум къикІа унафэщІ гупыр щІыху 13 хъурт. КАФФЕД-м иригъэІуэкІ лэжьыгъэхэмкІэ жэуап зыхь, абыхэм яхуэунэтІа Іуэхугъуэхэм хэщІыкІ, упщІэжэм жэуап иратыну хьэзыр защІэт языхэзгри. Абыхэм я лэжьакІэр зыхуэдэм, ар зэрагъэпсэ щІыкІэм къаухутепсэлъыхьыну хьэщІэхэм я пашэ Хэслъауэ Юнал псалъэ ДАХ-м и унафэщІым ириТащ.

«Ди адэжьхэр зэрыкІа щІынальхэхэм тхьэмахуэ хъуауэ дыщызэхэзэокІуэри, тлъагъуми зэхэтхми зыщыдмыгъэнщІу докІуэкІ. «Хэку» псалъэм хэлъ Іофыгъ псори згъэзнэхуакІ. Хэт дыІущІэми, ди къуэш-ди щынэхъуэхрами, къэрал лэжьакІуэхэрами, ди хэгъэрей гъусэхэрами, гулъытэншэ дихъуакъым, жыІтэну дызыхуейр жыдгъэІащ, дызэхахаяи къытщохуэ. Ягъэ дыдзэ къыхэзгъэщІну сыхуейт ДАХ-мрэ КАФФЕД-мрэ я лэжьыгъэр зэблэзыгъэ зы Іуэху зэрызэфІэтхыфар – дяпэкІэ КАФФЕД-м и унафэщІ гупыр иІъэсищІкІэ лэжьэну къытохъэ. Апхуэдэ зэхъуэкІыныгъэ ди Уставым хэтлъхьафащ. Абы къыкІыр, зэрыгурыІуэгъэщІи, лъэныкъуитІым ди зэпыщІэныгъэхэм къежьапІи иЗнэщ, адэкІэ хахыну гупыщІэми кьыпащэщ. ЕтІуанэрауэ, зыхуэІуэныкъуэ, зыгуэрхэмкІэ ущыззэтемыкъуэн кьыззэрыкІынур зыхуэІуэ щІэкъым. ЩІэуэ хаха унафэщІ гупым дигъри ди гупсысэри Хэкумкіэ ХэкІыпІэм хэкурысхэм дапыщІауэ дыщытыну дыхуейщ, абыхэм даэзрыдзлэжьэнум иужь дитынущ. ЗэгурымыІуэныгъэ кьыхэкІи, хэкІыпІэ зимыІэ щІыпІэкъыми, ар къэтпхьыхъэнущ. ДэркІэ Іуэхугъэ зыбжанэщІэу етту, щыІэщІи, абыхэм кІэщІ дыдзу я гугъу ещІынут. Псом япэрауэ, Хэкум къиубжэкэм я Іуэхур догъэпэрыт, абыхэм зэрыхъуКІэ защІэдгъэкъуэну иужь дитынущ – мы Іуэхур Хэку лъэныкъуэр хэмыту зэфІэмыкІыщІ, дыщІогуГъ ар къыздэфІыгъуну. Адыгэм мыхьанэщхъуэ идот ди щІалэгъуалэр адыгэ хэгъэгушІем ит еджапІэ нэхъыщхьэхэм щІэныгъэ щьэрагъэгъуэтыным. Абы и Іуэхукіэ дилэу щыта Іэмалхэр фІыуэ нэхъ мащІэ хъуэжащ, ауэ УФ-м и лІыкІуэу Тыркум щыІэмэ, «РоссоТрудничество»-м и лэжьакІуэхэми, жылагъуэ зэгуэхьнІуэхэми дапыщІауэ долажьэри, фІы и лъэныкъуэкІэ зыззэридзэкІыну догугъэ. Тыркум щыІэ адыгэ кІуэжьхэмрэ Хэкум щыІэ жылэхэмрэ зэттхыну дыхуейт. Зыр адрейм кьыззэрытекІар егъэщІэным, Іыхьлыхэр зэрыгъэгъуэтыжьным и мызакъуэу, дэтхэнэми я лэжьакІэм щыгъэгъуэзэнкІэ, экономикэ Іуэхугъэ зэрыгъэубыдыным щхьэпэ зыхэлъ жэрдэму къытщохуэ. Анэдэлъхубзэр хъумэнкІэ икІи къытщІэхъуэ щІэблэм Іурылъхьэжьнкъ щхьэкІыжхэ дэркІи, бзэ щІэныІуатэхэр егъэкІуэкІынкІэ дублэжьну дыхуейщ. Адыгейм гуманитар къэхутэныгъэхэмкІэи институтым дыгурыІуащ апхуэдэ щІэнІуатэ мы гъэм зэдедгъэкІуэкІынкІ. Иджыпрей технологиехэм я мыхьэнэр къызэрымыкІуэу инщ адыгэбзэр хъумэным и Іуэхукіэ. Щапхъэ дахэу диІэщ адыгэбзэмрэ урысыбзэмрэ ди лъэпкъэгъуэхэм пІуэдзэу я езыгъаІщІэ Табыщ Муратрэ Щоджэн Іэминатрэ. А тІуми лъэпкъым хуащІэр къыпхуэмылъытыну инщ, я дерсхэм щІэупщІэшхуэ яІэщ. ЖыпІэну ирихъунщ абыхэм я фІыгъэкІэ адыгэбзэзэр урысыбзэкІэ цІыху куэд псалъэу зэрыхуежьар. Ар мылъкушхуэщ. Ди сатушьхэр зэлъэгъэІэсыныр, дунейпсо адыгэ хъэрычэтыщхэр зэпыщІэныр кьалэн зыщыдощІыж. Хэкум худи3 лъэгуныгъэр псалъэкІэ мыхъуу, ди лъэпкъагъэхэми, дызыхэс тыркуэмэ нахуэу едгъэлъагъуну дыхуейщ – абы щхьэкІэ сурэт зэуэ зыбжанэ дгъэхьэзырыну ди гугъэщ. Адыгэ Іэщ1агъэхэр кьыдэтхьжьну ду мурадщ. Абы и лъэныкъуэкІэ зэм кьэмыхъуауэ Тырку Республикэм щэнхабзэмкІэ и министерствэм я гуращэр кьыддиІыгъащ, Іэщ1агъэхэри дызэреймкІэ «черкес» цІэр телъу унафэ кьыщІигъэкІащ. Іэджэ муради диІэщ. УзэпІалІэр кьэолІэпІэжж, жыхуаІэм ещхьу, ди гугаІщІэ етхьэлІэу дызыщІугъфыкІыжьын Іуэхуфіхэр утыку къитхьэну дыщІохъуэпс», – жиІащ Хьэлъауэ Юнал.

Сэхъурокъуэ Хьэутий фІыщІэ хуищІащ хъэщІэм, программэ псо зэрызэхэгъэувамк, Іэжьыгъэм зэрыпыщІамк и гугъу ищІащ. «Ди гугаІщІэ Тхьэм иригъэкъу, дэ щхьэпсымрэ лъэныкъуитІми ди зэхуэдэ хъу Іуэхугуэхэмрэ зэхэхауэ кьыгъэрывгъэхьэ, дытелэжьэнщ, хэкІыпІэхэр къэдгъуэтынщ», – кІыгъэгугъащІ ДАХ-м и тхьэмадэм Хьэлауэ Юнал.

- Къэралым кьыдит Іэмалхэрэ, жылагъуэ зэгуэхэныгъэхэм я къэрури хэтлъхьэу адыгэбзэр тхъумэн зэрыхуейр псоми дощІэ. КъБР-м Лъэпкъ Іуэхуэмрэ жылагъуэ пэуэщІзэкмкІэ и министерствэм Іэмальфі кьыдет бзэр зэзыгъэщІну хуейкъм ар пІудзауэ къахуэзэзыгъэпщІ курсхэр едгъэкІуэкІынну, дэнэ щыпсэу ди лъэпкъэгъуэхэри кьыхэтэщІну. Иджы гуапэу жысІэнут апхуэдэ Іэмал ДАХ-ми диІэ зэрыхъуэр. ИрагъэкІуэкІ лэжьыгъэм кьытхутепсэлъыхьамэ, игуэ хъунут, – жиІащ Сэхъурокъуэм.

Псалъэмакъым кьыпрызыщ Щоджэн Іэминат тепсэлъыхьащ ДАХ-м кьихьа грантымкІэ хамэщІ щыпсэу ди лъэпкъэгъуэм онлайн-еджэныгъэхэр кьызэрызэрагъэпэщам. «Адыгэбзэр пІуэдзэу я егъэджыным хуэунэтІа курсхэр ди хасэ лэжьыгъэхэм кьызэрызыхьэрэ илъэсих мэхъу. КьыхэзгъэщІну сыхуейт курсхэм кьыхьихьэну хуейкъм я гукъыдэжьым уеплІымэ, ИрагъэкІуэкІ лэжьыгъэр зэрымыкьыхьынур, абыхэм я бжьыгъэм зэрыхъэхъэнур зьхэкъщ, дэри тхъэзфІэкІ къэдгъэнэнукъым а Іуэхур зэблэмыуэн папщІэ. Апхуэдэу кьыхэзгъэщІынмэ сыхуейт дызэрылажьэ программмэхэр хамэ къэрал щыпсэу адыгэхэм тынш кьаэзрыщІихьэр. МураТрэ сэрэ едгъэкІуэкІ лэжьыгъэр зэрымыкьыхьынур, абыхэм я бжьыгъэм зэрыхъэхъэнур зьхэкъщ, дэри тхъэзфІэкІ къэдгъэнэнукъым а Іуэхур зэблэмыуэн папщІэ. Апхуэдэу кьыхэзгъэщІынмэ сыхуейт дызэрылажьэ программмэхэр хамэ къэрал щыпсэу адыгэхэм тынш кьаэзрыщІихьэр. МураТрэ сэрэ едгъэкІуэкІ лэжьыгъэр зэрымыкьыхьынур, абыхэм я бжьыгъэм зэрыхъэхъэнур зьхэкъщ, дэри тхъэзфІэкІ къэдгъэнэнукъым а Іуэхур зэблэмыуэн папщІэ. Абы къыкІыр, зэрыгурыІуэгъэщІи, лъэныкъуитІым ди зэпыщІэныгъэхэм къежьапІи иЗнэщ, адэкІэ хахыну гупыщІэми кьыпащэщ. ЕтІуанэрауэ, зыхуэІуэныкъуэ, зыгуэрхэмкІэ ущыззэтемыкъуэн кьыззэрыкІынур зыхуэІуэ щІэкъым. ЩІэуэ хаха унафэщІ гупым дигъри ди гупсысэри Хэкумкіэ ХэкІыпІэм хэкурысхэм дапыщІауэ дыщытыну дыхуейщ, абыхэм даэзрыдзлэжьэнум иужь дитынущ. ЗэгурымыІуэныгъэ кьыхэкІи, хэкІыпІэ зимыІэ щІэкъым, ар къэтпхьыхъэнущ. ДэркІэ Іуэхугъэ зыбжанэщІэу етту, щыІэщІи, абыхэм кІэщІ дыдзу я гугъу ещІынут. Псом япэрауэ, Хэкум къиубжэкэм я Іуэхур догъэпэрыт, абыхэм зэрыхъэкІэ защІэдгъэкъуэну иужь дитынущ – мы Іуэхур Хэку лъэныкъуэр хэмыту зэфІэмыкІыщІ, дыщІогуГъ ар къыздэфІыгъуну. Иджы мыхьэнэщхъуэ идот ди щІалэгъуалэр адыгэ хэгъэгушІем ит еджапІэ нэхъыщхьэхэм щІэныгъэ щьэрагъэгъуэтыным. Абы и Іуэхукіэ дилэу щыта Іэмалхэр фІыуэ нэхъ мащІэ хъуэжащ, ауэ УФ-м и лІыкІуэу Тыркум щыІэмэ, «РоссоТрудничество»-м и лэжьакІуэхэми, жылагъуэ зэгуэхэныгъэхэми дапыщІауэ долажьэри, фІы и лъэныкъуэкІэ зыззэридзэкІыну догугъэ. Тыркум щыІэ адыгэ кІуэжьхэмрэ Хэкум щыІэ жылэхэмрэ зэтттхыну дыхуейт. Зыр адрейм кьыззэрытекІар егъэщІэным, Іыхьлыхэр зэрыгъэгъуэтыжьным и мызакъуэу, дэтхэнэми я лэжьакІэм щыгъэгъуэзэнкІэ, экономикэ Іуэхугъэ зэрыгъэубыдыным щхьэпэ зыхэлъ жэрдэму къытщохуэ. Анэдэлъхубзэр хъумэнкІэ икІи къытщІэхъуэ щІэблэм Іурылъхьэжьнкъ щхьэкІыжхэ дэркІи, бзэ щІэныІуатэхэр егъэкІуэкІынкІ дублэжьну дыхуейщ. Адыгейм гуманитар къэхутэныгъэхэмкІэи институтым иригъэдзащ, курсхэм кьыхьихьэхэм я псэлъэкІэр налуэ ищІу.

Адэкъэ псалъэмакъым кьыпрызыщІ Табыщ Мурат и гугъу ищІащ адыгэ хэгъэгушхэмрэ зэкъошныгъэм ирагъэкІуэкІ Адыгэ Іэрыфтхэм зэрыщекІуэкІам. Абы кьыхигъэщащ Адыгэ Іэрыфтхэм дамыгъэ хэха иІэмэ, ар лъэпкъэпсэ жэрдэму зэрыщытыр зэрымыгъэущынур, абы кьыхухах текстхэр адыгэ псоми зэдаІэу щытмэ, лъэпкъыр зэрызэкъуигъэувэнур, зы мэхъэ зэдатхмэ, адыгэ жылэр зылІ и быну зэрызэкъуэтыр кьызэригъэлъэгъуэнур. «ЦІыху минипщІым щІигъу зыхэтэ Іуэхугуэ дахэм хуэфащэ фащи щытІэгъэнар Іэмалынщху кьыздолытэ», – жиІащ Табыщ Муратэ.

Зэпыщ1эныгъэхэм я мыхьэнэр нэхъри Іупщі мэхъу, ДАХ-м иригъэкІуэкІ лэжьыгъэр щІэблэм хуэгъэзэауэ зэпыщІыгъэр кьэлІыгъэмэ. Абы и Іуэхукіэ щапхъэ дахэщ гъэмахуэ зыгъэзэпсэгуГъуэм ирихьэлІэу Хэкум хамэщІ щыпсэу адыгэ сабийхэр кьызэрашэр. «Нэгъабэ ди мурадхэр псори дызэрыхуейм хуэдэу кьыздэхъулІакъым, ауэ кьыхэзтлъхьа жэрдэмыр зэрымыужьыжьынми дыхущІэкъуэнкІэ, жыхуаІэм ещхьу, ди гугаІщІэ етхьэлІэу дызыщІугъфыкІыжьын Іуэхуфіхэр утыку къитхьэну дыщІохъуэпс», – жиІащ Хьэлъауэ Юнал.

Сэхъурокъуэ Хьэутий фІыщІэ хуищІащ хъэщІэм, программэ псо зэрызэхэгъэувамк, Іэжьыгъэм зэрыпыщІамк и гугъу ищІащ. «Ди гугаІщІэ Тхьэм иригъэкъу, дэ щхьэпсымрэ лъэныкъуитІми ди зэхуэдэ хъу Іуэхугуэхэмрэ зэхэхауэ кьыгъэрывгъэхьэ, дытелэжьэнщ, хэкІыпІэхэр къэдгъуэтынщ», – кІыгъэгугъащІ ДАХ-м и тхьэмадэм Хьэлауэ Юнал.

- Къэралым кьыдит Іэмалхэрэ, жылагъуэ зэгуэхэныгъэхэм я къэрури хэтлъхьэу адыгэбзэр тхъумэн зэрыхуейр псоми дощІэ. КъБР-м Лъэпкъ Іуэхуэмрэ жылагъуэ пэуэщІзэкмкІэ и министерствэм Іэмальфі кьыдет бзэр зэзыгъэщІну хуейкъм ар пІудзауэ къахуэзэзыгъэпщІ курсхэр едгъэкІуэкІынну, дэнэ щыпсэу ди лъэпкъэгъуэхэри кьыхэтэщІну. Иджы гуапэу жысІэнут апхуэдэ Іэмал ДАХ-ми диІэ зэрыхъуэр. ИрагъэкІуэкІ лэжьыгъэм кьытхутепсэлъыхьамэ, игуэ хъунут, – жиІащ Сэхъурокъуэм.

Псалъэмакъым кьыпрызыщ Щоджэн Іэминат тепсэлъыхьащ ДАХ-м кьихьа грантымкІэ хамэщІ щыпсэу ди лъэпкъэгъуэм онлайн-еджэныгъэхэр кьызэрызэрагъэпэщам. «Адыгэбзэр пІуэдзэу я егъэджыным хуэунэтІа курсхэр ди хасэ лэжьыгъэхэм кьызэрызыхьэрэ илъэсих мэхъу. КьыхэзгъэщІну сыхуейт курсхэм кьыхьихьэну хуейкъм я гукъыдэжьым уеплІымэ, ИрагъэкІуэкІ лэжьыгъэр зэрымыкьыхьынур, абыхэм я бжьыгъэм зэрыхъэхъэнур зьхэкъщ, дэри тхъэзфІэкІ къэдгъэнэнукъым а Іуэхур зэблэмыуэн папщІэ. Апхуэдэу кьыхэзгъэщІынмэ сыхуейт дызэрылажьэ программмэхэр хамэ къэрал щыпсэу адыгэхэм тынш кьаэзрыщІихьэр. МураТрэ сэрэ едгъэкІуэкІ лэжьыгъэр зэрымыкьыхьынур, абыхэм я бжьыгъэм зэрыхъэхъэнур зьхэкъщ, дэри тхъэзфІэкІ къэдгъэнэнукъым а Іуэхур зэблэмыуэн папщІэ. Абы къыкІыр, зэрыгурыІуэгъэщІи, лъэныкъуитІым ди зэпыщІэныгъэхэм къежьапІи иЗнэщ, адэкІэ хахыну гупыщІэми кьыпащэщ. ЕтІуанэрауэ, зыхуэІуэныкъуэ, зыгуэрхэмкІэ ущыззэтемыкъуэн кьыззэрыкІынур зыхуэІуэ щІэкъым. ЩІэуэ хаха унафэщІ гупым дигъри ди гупсысэри Хэкумкіэ ХэкІыпІэм хэкурысхэм дапыщІауэ дыщытыну дыхуейщ, абыхэм даэзрыдзлэжьэнум иужь дитынущ. ЗэгурымыІуэныгъэ кьыхэкІи, хэкІыпІэ зимыІэ щІэкъым, ар къэтпхьыхъэнущ. ДэркІэ Іуэхугъэ зыбжанэщІэу етту, щыІэщІи, абыхэм кІэщІ дыдзу я гугъу ещІынут. Псом япэрауэ, Хэкум къиубжэкэм я Іуэхур догъэпэрыт, абыхэм зэрыхъэкІэ защІэдгъэкъуэну иужь дитынущ – мы Іуэхур Хэку лъэныкъуэр хэмыту зэфІэмыкІыщІ, дыщІогуГъ ар къыздэфІыгъуну. Иджы мыхьэнэщхъуэ идот ди щІалэгъуалэр адыгэ хэгъэгушІем ит еджапІэ нэхъыщхьэхэм щІэныгъэ щьэрагъэгъуэтыным. Абы и Іуэхукіэ дилэу щыта Іэмалхэр фІыуэ нэхъ мащІэ хъуэжащ, ауэ УФ-м и лІыкІуэу Тыркум щыІэмэ, «РоссоТрудничество»-м и лэжьакІуэхэми, жылагъуэ зэгуэхэныгъэхэми дапыщІауэ долажьэри, фІы и лъэныкъуэкІэ зыззэридзэкІыну догугъэ. Тыркум щыІэ адыгэ кІуэжьхэмрэ Хэкум щыІэ жылэхэмрэ зэтттхыну дыхуейт. Зыр адрейм кьыззэрытекІар егъэщІэным, Іыхьлыхэр зэрыгъэгъуэтыжьным и мызакъуэу, дэтхэнэми я лэжьакІэм щыгъэгъуэзэнкІэ, экономикэ Іуэхугъэ зэрыгъэубыдыным щхьэпэ зыхэлъ жэрдэму къытщохуэ. Анэдэлъхубзэр хъумэнкІэ икІи къытщІэхъуэ щІэблэм Іурылъхьэжьнкъ щхьэкІыжхэ дэркІи, бзэ щІэныІуатэхэр егъэкІуэкІынкІ дублэжьну дыхуейщ. Адыгейм гуманитар къэхутэныгъэхэмкІэи институтым дыгурыІуащ апхуэдэ щІэнІуатэ мы гъэм зэдедгъэкІуэкІынкІ. Иджырей технологиехэм я мыхьэнэр къызэрымыкІуэу инщ адыгэбзэр хъумэным и Іуэхукіэ. Щапхъэ дахэу диІэщ адыгэбзэмрэ урысыбзэмрэ ди лъэпкъэгъуэхэм пІуэдзэу я езыгъаІщІэ Табыщ Муратрэ Щоджэн Іэминатрэ. А тІуми лъэпкъым хуащІэр къыпхуэмылъытыну инщ, я дерсхэм щІэупщІэшхуэ яІэщ. ЖыпІэну ирихьэлІэ абыхэм я фІыгъэкІэ адыгэбзэзэр урысыбзэкІэ цІыху куэд псалъэу зэрыхуежьар. Ар мылъкушхуэщ. Ди сатушьхэр зэлъэгъэІэсыныр, дунейпсо адыгэ хъэрычэтыщхэр зэпыщІэныгъэкІэ зэпыщІэныр кьалэн зыщыдощІыж. Хэкум худи3 лъэгуныгъэр псалъэкІэ мыхъуу, ди лъэпкъагъэхэми, дызыхэс тыркуэмэ нахуэу едгъэлъагъуну дыхуейщ – абы щхьэкІэ сурэт зэуэ зыбжанэ дгъэхьэзырыну ди гугъэщ. Адыгэ Іэщ1агъэхэр кьыдэтхьжьну ду мурадщ. Абы и лъэныкъуэкІэ зэм кьэмыхъуауэ Тырку Республикэм щэнхабзэмкІэ и министерствэм я гуращэр кьыддиІыгъащ, Іэщ1агъэхэри дызэреймкІэ «черкес» цІэр телъу унафэ кьыщІигъэкІащ. Іэджэ муради диІэщ. УзэпІалІэр кьэолІэпІэжж, жыхуаІэм ещхьу, ди гугаІщІэ етхьэлІэу дызыщІугъфыкІыжьын Іуэхуфіхэр утыку къитхьэну дыщІохъуэпс», – жиІащ Хьэлъауэ Юнал.

Сэхъурокъуэ Хьэутий фІыщІэ хуищІащ хъэщІэм, программэ псо зэрызэхэгъэувамк, Іэжьыгъэм зэрыпыщІамк и гугъу ищІащ. «Ди гугаІщІэ Тхьэм иригъэкъу, дэ щхьэпсымрэ лъэныкъуитІми ди зэхуэдэ хъу Іуэхугуэхэмрэ зэхэхауэ кьыгъэрывгъэхьэ, дытелэжьэнщ, хэкІыпІэхэр къэдгъуэтынщ», – кІыгъэгугъащІ ДАХ-м и тхьэмадэм Хьэлауэ Юнал.

- Къэралым кьыдит Іэмалхэрэ, жылагъуэ зэгуэхэныгъэхэм я къэрури хэтлъхьэу адыгэбзэр тхъумэн зэрыхуейр псоми дощІэ. КъБР-м Лъэпкъ Іуэхуэмрэ жылагъуэ пэуэщІзэкмкІэ и министерствэм Іэмальфі кьыдет бзэр зэзыгъэщІну хуейкъм ар пІудзауэ къахуэзэзыгъэпщІ курсхэр едгъэкІуэкІынну, дэнэ щыпсэу ди лъэпкъэгъуэхэри кьыхэтэщІну. Иджы гуапэу жысІэнут апхуэдэ Іэмал ДАХ-ми диІэ зэрыхъуэр. ИрагъэкІуэкІ лэжьыгъэм кьытхутепсэлъыхьамэ, игуэ хъунут, – жиІащ Сэхъурокъуэм.

Псалъэмакъым кьыпрызыщ Щоджэн Іэминат тепсэлъыхьащ ДАХ-м кьихьа грантымкІэ хамэщІ щыпсэу ди лъэпкъэгъуэм онлайн-еджэныгъэхэр кьызэрызэрагъэпэщам. «Адыгэбзэр пІуэдзэу я егъэджыным хуэунэтІа курсхэр ди хасэ лэжьыгъэхэм кьызэрызыхьэрэ илъэсих мэхъу. КьыхэзгъэщІну сыхуейт курсхэм кьыхьихьэну хуейкъм я гукъыдэжьым уеплІымэ, ИрагъэкІуэкІ лэжьыгъэр зэрымыкьыхьынур, абыхэм я бжьыгъэм зэрыхъэхъэнур зьхэкъщ, дэри тхъэзфІэкІ къэдгъэнэнукъым а Іуэхур зэблэмыуэн папщІэ. Апхуэдэу кьыхэзгъэщІынмэ сыхуейт дызэрылажьэ программмэхэр хамэ къэрал щыпсэу адыгэхэм тынш кьаэзрыщІихьэр. МураТрэ сэрэ едгъэкІуэкІ лэжьыгъэр зэрымыкьыхьынур, абыхэм я бжьыгъэм зэрыхъэхъэнур зьхэкъщ, дэри тхъэзфІэкІ къэдгъэнэнукъым а Іуэхур зэблэмыуэн папщІэ. Абы къыкІыр, зэрыгурыІуэгъэщІи, лъэныкъуитІым ди зэпыщІэныгъэхэм къежьапІи иЗнэщ, адэкІэ хахыну гупыщІэми кьыпащэщ. ЕтІуанэрауэ, зыхуэІуэныкъуэ, зыгуэрхэмкІэ ущыззэтемыкъуэн кьыззэрыкІынур зыхуэІуэ щІэкъым. ЩІэуэ хаха унафэщІ гупым дигъри ди гупсысэри Хэкумкіэ ХэкІыпІэм хэкурысхэм дапыщІауэ дыщытыну дыхуейщ, абыхэм даэзрыдзлэжьэнум иужь дитынущ. ЗэгурымыІуэныгъэ кьыхэкІи, хэкІыпІэ зимыІэ щІэкъым, ар къэтпхьыхъэнущ. ДэркІэ Іуэхугъэ зыбжанэщІэу етту, щыІэщІи, абыхэм кІэщІ дыдзу я гугъу ещІынут. Псом япэрауэ, Хэкум къиубжэкэм я Іуэхур догъэпэрыт, абыхэм зэрыхъэкІэ защІэдгъэкъуэну иужь дитынущ – мы Іуэхур Хэку лъэныкъуэр хэмыту зэфІэмыкІыщІ, дыщІогуГъ ар къыздэфІыгъуну. Иджы мыхьэнэщхъуэ идот ди щІалэгъуалэр адыгэ хэгъэгушІем ит еджапІэ нэхъыщхьэхэм щІэныгъэ щьэрагъэгъуэтыным. Абы и Іуэхукіэ дилэу щыта Іэмалхэр фІыуэ нэхъ мащІэ хъуэжащ, ауэ УФ-м и лІыкІуэу Тыркум щыІэмэ, «РоссоТрудничество»-м и лэжьакІуэхэми, жылагъуэ зэгуэхэныгъэхэми дапыщІауэ долажьэри, фІы и лъэныкъуэкІэ зыззэридзэкІыну догугъэ. Тыркум щыІэ адыгэ кІуэжьхэмрэ Хэкум щыІэ жылэхэмрэ зэтттхыну дыхуейт. Зыр адрейм кьыззэрытекІар егъэщІэным, Іыхьлыхэр зэрыгъэгъуэтыжьным и мызакъуэу, дэтхэнэми я лэжьакІэм щыгъэгъуэзэнкІэ, экономикэ Іуэхугъэ зэрыгъэубыдыным щхьэпэ зыхэлъ жэрдэму къытщохуэ. Анэдэлъхубзэр хъумэнкІэ икІи къытщІэхъуэ щІэблэм Іурылъхьэжьнкъ щхьэкІыжхэ дэркІи, бзэ щІэныІуатэхэр егъэкІуэкІынкІ дублэжьну дыхуейщ. Адыгейм гуманитар къэхутэныгъэхэмкІэи институтым дыгурыІуащ апхуэдэ щІэнІуатэ мы гъэм зэдедгъэкІуэкІынкІ. Иджырей технологиехэм я мыхьэнэр къызэрымыкІуэу инщ адыгэбзэр хъумэным и Іуэхукіэ. Щапхъэ дахэу диІэщ адыгэбзэмрэ урысыбзэмрэ ди лъэпкъэгъуэхэм пІуэдзэу я езыгъаІщІэ Табыщ Муратрэ Щоджэн Іэминатрэ. А тІуми лъэпкъым хуащІэр

Ислъамым и нур

Зыгъэхьэзырар
ЧЭРИМ Марианнэщ

УкъикІащ, Іэбу Дахдах!

Дунейм гууз-лыуз зиІэу тет цІыхубэр зыгъэнэшхъеІ Іуэхугъуэу иджыри къонэ Палестинэм ис цІыхубэр зэрыраукІыхьыр. Ди нэкІэ дымылъэгъуа Урыс-Кавказ зауэр уи нэгум къыщІигъэхьэу, цІыкІуи ини я цІыпІэм ираху, я унэхэр зэтракъутэ, шхын щхьакІэ зэтолІэ.

А ГУЗЭВЭГЪУЭМ хэлъхьэныгъэ нэхъ мащІи хуэзыщІыфым и псапэр зэрыиным шэч хэлъкъым, сыту жыпІэмэ, игъащІэ лъандэмэ цІыхур цІыхуу къэзыгъэнэжыр гущІэгъуращ. Иужьрейуэ къэІуа, фІыкІэ укъэзыгъэІубжь хъыбарым дунейпсо цІыхубэм и гур зы ищІам къыщымынэу, мусПыкІэм тхьдэрэ къигъэщІэрэщІэжащ. Тыркум щыщ, зи цІэр журналистхэм яжриІэн зымыда щІалэ гуэрым и унэр ищэри, Палестинэм щыщу щІыбым дэс унагуэхэм шатыри 150-рэ къахуищэхуащ. Нэщі мазэм апхуэдэ зэфІэкІ къызыкъуэзыха лІым «Іэбу Дахдах» щІыфІащар апхуэдэ дыдэу псэ хьэлэлкІэ зи мылъкур псапэм щІэзыта щхьакъебэр ягу къигъэкІыжати аращ. Ди тырку щІалэр ди щхьэусыгъуэу а хьыбар дахэм зыщІидгъэгъуэзэнщ.

Зэгуэрым Бегымбар лъапІэу Аліыхым и нэфыр зыщІыхуар щхьабэхэм я гъусэу щыст. ЩІалэ гуэр къыщІыхьэри зыкъыхуиІэзащ: «Уа Аліыхым и ЛІыкІуэ! Си хадэм бжьых есщІэкІыну щІэздзати, си гъунэгъуэм и хуэрмейм сигъакІуэркъым. Жыгыр къызэт жысІэри селъэІуати, идакъым. ЩІэз, къыздэщ жесІати, ари идэрхъым». Арати, ЛІыкІуэ лъапІэм гъунэгъур къашэну унафэ ищІащ. Ар къыздэрашэу, щэлатымрэ сэламымрэ зэхар и щхьэкІэ елъэІуащ и хуэрмейр щІалэм иритыну е ирищэну. Мобы идакъым. «НтІэ, сэ къызэщэ уи хъурмейри, Жэнэтым хъурмей къыщыпІэрыхьэжьнщ, илъэсищэкІэ и жьауэм ущІэту уэкІуэн хуэдизу ину». А псалъэухам зи гур кІигъэшэхыщІа щхьабэхэр къаша гъунэгъум ехьэупсат уеблэмэ, арщхьэкІэ езым дунеягъэр къыштекІуэри идакъым.

Абдежым Іэбу Дахдах зи цІэ щІалэр къабгъэдыхьэщ, ЛІыкІуэ лъапІэм зыхуигъазэри еупщІащ: «А хъурмейр сэ къэсщэхурэ мо щІалэ зеиншэм естмэ, сэри Жэнэтым апхуэдэ хъурмей къыщІзатыну?». «НтІэ», - къыжриІэжащ Бегымбар лъапІэу щэлатымрэ сэламымрэ зэхам. Іэбу Дахдах щІалэм и гъунэгъум зыхуигъазэри еупщІащ: «Си хадэр пцІыхуэ?». «СощІыху, дауи! Мадинэ къалэм зыгуэр дэс Іэбу Дахдах и хадэр имыщІыхуу? Уэ хъурмей 600, унэшхуэ, псырЫ зэрыт псыкъуий уиІэщ, Мадинэ щыщ дэтхэнэ сатуущІри мэныкъуакъуэ адрей псом нэхъри нэхъыфІ уи хъурмэхэр зэриг-зэкІуэкІыну», - къыжриІащ. «НтІэ, а уи хъурмей закъуэр къыззэщи, си хадэри, си унэри, си псыкъуийри къащтэ», - жриІащ абы Іэбу Дахдах.

ЩІалэ зеиншэм и гъунэгъур егъэлеяуэ къэуІэбжьат: ЦІыху губзыгъэм зы хъурмей закъуэ къищхуну абы и пІэкІэ хъурмей 600, унэ, псыкъуий ириту? Зэхихыр и фІэщ мыхъуу, ар ЛІыкІуэ лъапІэу щэлатымрэ сэламымрэ зэхам елтыащ. Ари арэзы хъуащ. Іэбу Дахдах! Ауэ сытми укъикІа!».

Ахэр диту къэзыгъэкІыжа «иджырей Іэбу Дахдахри» ахърэт хадэкІэ

Аліыхым игъэгуфІи, абы зызыщІигъэкъуэ тхъэмыщкІэхэми яригъэІуэтэж.

Мусэ лъапІэмрэ мэлыхъуэмрэ

«ГукъэкІыжхэм ящыщ хъугъуэфІыгъуэхэр» тхыльым Руми Джалалуддин къыщеІуэтэж Мусэ лъапІэм къыщыщІа хъыбар гъэщІэгъуэн.

Махуэ гуэрым Мусэ бегымбарым гъэзугбгъум деж мэлыхъуэ гуэр къыщилъэгуащ, и Іэхэр къэІэтауэ Тхьэм зыхуигъаззу: «Ялыхь, дэнэ уэ уздэщыІэр? Сэ сыбдэІэпыкъуну сыхуейщ. Уи макъэхэр пхуэздыжьнт, уи щхьэцыр пхуэзжьынт, уи щыгъынхэр пхуэзжьыщІынт, уи щхьэми сыпхуэхэплъэнт. Шэ ныпхуэсхьынтэкъэ! Уи лъакъуэ цІыкІуэхэмрэ уи Іэ цІыкІуэхэмрэ ба яхуэсщІурэ узгъэгъэзылъынт! Уи унэр зэщІэспхэжьынти, къабзэу пхуэсхьэнт. Си мэлхэри си бжэнхэри псори Уэращ зейр». Мусэ афІэкІа хуэхьажакъым.

- Хэт узэпсалъэр?

- Псори дыкъэзыгъэщІам – дэ цІыкІуэри, уафэри, щІылъэри.

- Алыхьталэм макъэхэмрэ лъэпэдэмрэ ятеухуауэ уемыпсалъэ! Сыт Іэ цІыкІуи, лъакъуэ цІыкІуи яхуэзпІэр? Апхуэдэу Тхьэм уепсэльэну дурыскъым! Уи Іыхьлыхэм захуэбгъафІэ нэхьей! Ар нэмысынщагъэщ. Шэ изыфир хэхъуэн зи хьэлырщ. Макъэ хуэныкъуэр лъакъуэ зиІэрщ. Алыхьыр апхуэдэкъым! Хуэфащэн псальэхэр къэгъэсэбэн. Іэпкльэпкъымрэ къалъхун-лІэжьным и бзэмрэ зыхуэфащэр дэ цІыкІуэращ, Алыхьталэракъым!»

Мэльхэм тобэ кІыхьыкІуэ, и щыгъныгр зэфитхэри, гъыуэ кІымым ихьэжащ.

Абдеж дыдэм Мусэ бегымбарым узэкиІ къыхуокІуэ: «Сэ спэгъунэгъу цІыкІумрэ Сэрэ зэпэІэщІэ щхьэ дыпщІри?» Уэ ущІэбегъымбарыр Алыхьымрэ цІыкІумрэ зэпыпщІэн папщІэ, хьэмэ я зэхуакум удыхьэн щхьэкІэ? Псо зыІут псоми Сэ адрейхэм ейм емыцхъ еплъыкІэ, щІэныгъэ, а щІэныгъэр къыззэрыІэтэн Іэмал щхьэкуэ естащ. Зым и тхъэ хуэпщыкІыкІэр адрейм ейм нэхърэ нэхъ мыхьэнэншэу къыпфІремыщІ. Псоми Алыхьыр ягъэлъапІэ, аращ фІыгъуэ нэхъыщхьэр. Сэ зыгуэр къысхуащІэу аракъым абы хэм, езыхэм Тхьэм хуэжьІэщІэныр къыхахауэ, абы ироп-сэу. Сэ абыхэм я псальэзэракъым къысфІэІуэхур, я псэр къыззрызэтарщ. Зи гур икъутыхьауэ зызыгъэльэхъшэ цІыхум жиІэрщ Си фІэщ хъур. Псальэхэр зыщІигъэгъупщэ. Сэ сызыпІыхъуэр лъагъуныгъэм илыпщІа гурщ. Мис абы ныбжьэгъу зыхуэщІ. Уи гупсысэхэми уи псальэ ухуэкІэми уемыпІалІэ. ПсальэкІэмрэ хьэлымрэ я фІыгъэкІэ кІуатэхэр зы лъэныкъуэщ, тхьэ лъагъуныгъэм илыпщІхэр нэгъуэщІщ, Мусэ! Сэ фІыуэ сыкъэзылъагъум и псальэ пхэнжыр гу быдэм и «псальэкІэ пэжым» нэхърэ минкІэ нэхъ лъапІэщ. Чэбэ кІуэцІым къабгъ къыщалъхьуэркъым, уи нэмэзыкъкъэр дэнэкІэ ухуейми щыгъаз?!»

Апхуэдэу Тхьэр зэпсэльа Мусэ щІэпхъуэри, мэлыхъуэр къыпльыхъуэн щІидзащ. Къымым кърина лъэкъуампІэхэм ирикІуэурэ, сытми, зэ лъэщІохьэри жреІэ: «Къуанщэ сэрат, си къуэш, къэувыІэ! Уэзрыхуейуэ уи гум илъ лъагъуныгъэм къыбжиІэхэр къэпсэлъ. Іэфі зыщІэлъ уи лъэІуэкІэ «мыдурысырщ» пэжым я нэхъ лъагэр. Дунеишхуэр щІэхи-тыр уэ пхуэдэхэм я фІыгъэщ. КъэтІатэ уи бзэри, епсалъэ уи Тхьэм узэрыхуейуэ».

Мэрем псапэ

Алыхьыр арэзы зыхуэхъун Хьэлий Іэбу Палиб и къуэм къиІуэтэжащ Бегымбар лъапІэу щэлатымрэ сэламымрэ зэхам жиІауэ: «Мэрем махуэр зэрыщыту нэмэз щыгъуэщІ. Алыхьым и пщылІу зыкъэзылъытэж зы цІыху щыІэкъым дыгъэм бжьым и лъагагъкІэ е нэхъ лъагэу зиІэта нэужь, андез ищтэрэ гу къабзэкІэ къулъшыкъу (духьа) нэмэзым и тІысыгъуитІ ищІмэ, Алыхьталэм псапэ 200-м нэс хуимытхыну, Іуэху мыхьумыщІэ 200-м нэс хуихуимыгъэгъуну. ТІысыгъуиплІ ищІмэ, Алыхьталэм абы Жэнэтым щиІэну унапІэр дэкІуеипІэ 400-кІэ хуиІэтыщ. ТІысыгъуий ищІмэ, Жэнэтым дэкІуеипІэ 800-кІэ щиІэтынурэ гуэныкъу тепь псори къыхуигъэзынущ. ТІысыгъуэ 12 зыщІым Алыхьталэм псапэ 1200-рэ хуитхынущ, мыхьумыщІагъэ 1200-рэ къыхуигъэгъунурэ и Жэнэт унапІэр дэкІуеипІэ 1200-кІэ нэхъ лъагэу хуиІэтынущ».

Тхьэр арэзы зыхуэхъуну Нафихь, ХьэттІаб и къуэ Умар къыпльигъэІэсауэ къеІуэтэж, Бегымбар лъапІэу щэлатымрэ сэламымрэ зэхам мыпхуэдэу жиІауэ: «Мэрем махуэм мэжджытым щІыхьэр, мэрем нэмэзыр къэсын ипэ тІысыгъуиплІ, дэтхэнэ зы тІысыгъуэми «Фатихьэ» нэужьым 50-рэ «Къулхуолэр» къибжу зыщІыр дунейм ехьжьынукъым, Жэнэтым щиІэну унапІэр кърамыгъэлъэгъуауэ».

Архитекторхэм я зэфІэкІхэр

Ди гъащІэм сыт щыгъуи увыпІэ лъагэ щызыубыд Іэщ1агъэ, щІэныгъэ куэд щыІэщ. Абыхэм ящыщщ архитекторхэр. Ди республикэм и Іэтащхьэ КІуэкІуэ Казбек и упчІэкІэ 2024 гъэр Архитекторым и илъэсу ягъэуващ.

БЛЭКІАР наІуэу ди нэгу къыщІэзэшгъэуэвэж ухуэныгъэхэмкІэ къулейщ Урысей Федерацэр. Апхуэдэхэр щымащІэкъым ди республикэми. Ахэр нэхъыбэж щІыным хьэлэлу хуэлажьэхэрщ зытеухуауэ щытар Мэлбахъуэ Тимборэ и цІэр зезыхьэ Лъэпкъ библиотекэм ижьблагъэ щызэхэта зэІущІэр. Ар къызэІуихащ мы Іуэхущ1апІэм и унафэщІ, филологие щІэныгъэхэмкІэ доктор, Къэбэрдей-Балъкъэрым щІэныгъэхэмкІэ щІыхь зиІэ и лэжьакІуэ, Бэрбэч Хьэтіутіэ и цІэр зезыхьэ университетым илъэс 23-кІэ егъэджакІуэ нэхъыжьу, доценту, ухуэныгъэмкІэ факультетым и кафедрэм иужькІэ и унафэщІу щыІэжьа, архитекторэмкІэ институтым и унафэщІ Хэжь Анатолэ. Абы зэІущІэм кърихьэлІахэм ягу къигъэкІыжащ архитекторхэм я Іэдакъэщ1экІхэу ди щІыналъэр зыгъэбжьыфІэ лэжьэгъэхэр, адэкІи къытеувыІащ мы Іэщ1агъэм нэхъри пщІэ, зэфІэкІ ин иІэн папщІэ гу нэхъ зыпльатапхъэу къыпльытэхэм. И къэпсэльэныгъэм иужькІэ упщІэ зиІэхэм жэуап яритыжащ.

Зэ1ущІэм къыщІопсэльащ республикэм щІыхь зиІэ и архитектор, архитектурэмкІэ институтым, КъБКъУ-м я доцент, ухуэныгъэмрэ дизайнымкІэ факультетым и деканым и къуэдзэу илъэс куэдкІэ щыта Бжьахъуэ Музарибэ. Ёзым иригъэджауэ Іэщ1агъэлІ нэс ухуэхэм, ехьулІэныгъэ яІэу егъэджакІуэу нобэ къыщалажьэхэм фІыщІэ ин яхуищІащ икІи я зэфІэкІым зэрыригъэжьуэ къыхихигъэщи, адэкІи хагъэхъуэну ехьэхъуащ. Абы зэфІагъэкІа лажьыгъэхэмрэ мурадхэмрэ зэІущІэм къекІуэлІахэр щыгъуазэ ищІащ.

Налшык къалэм и архитектор нэхъыщхьэ, къалэ администрацэм и унафэщІым ухуэныгъэмкІэ и къуэдзэ, щІалэщІэмэ, зэфІэкІ ин иІэу я къалъытэ Быдэ Аслъэн и къэпсэльэныгъэри гъэщІэгъуэнт. Архитектурэм, ухуэныгъэм хуеджауэ диплом зратахэм къыжаха Іэщ1агъэр Іэщ1ыб зэращІыр игу къыззрегъэмэрэ а лажьыгъэм щІалэгъуалэр дегъэхьэхьи, хуэфащэ пщІэ егъэгъуэтыжьын папщІэ хэкІыпІэ къагъуэтынымрэщ ар нэхъыбэу къызытеувыІар.

Зэ1ущІэм кърихьэлІа хьэщІэхэр къэпсэльа иужь, библиотекэм и лажьакІуэхэм Іуэхур зытеухуам къыуэзграгъэпэща гъэлъэгуэныгъэхэм ирагъэпльащ.

ШАФИЙ Аслъэн.

МэзгъэфІэнхэм я лъэмакъ

• Махуэгъэпс

2024 гъэм мэлыжьыхьым и 20-м къыщыщІэдзауэ и 30 пщІондэ къэрал 200-м щІигъум щрагъэкІуэкІынущ «МэзгъэфІэнхэм я лъэмакъ» («Марш парков») зыфІаща Іуэхугъуэхэр. Ахэр хуэгъэзащ щІыуэпсым хэхауэ яхъумэ и щІыпІэхэм (ООПТ-хэм) гулъытэ хэха хуэщІыным.

МЫГЪЭРЕЙМ дыкъэызыхуриджэр «ЩІыуэпсыр хъумэнымрэ зэтегъэувэжьнымрэ – дыкъэзыхуэрееихь дунейм и щытыкІэр езыгъэфІакІуэщ» жыхуиІэрщ.

«МазгъэфІэнхэм я лъэмакъ» щІыхьэхуэхэр, зэхэзыщэхэм къызэралъытэмкІэ, къэралхэм я зэхуэдэ икІи я зэхуаку дэлъ жылагъэ Іуэхущ, къызэхуриджэм щІыхуэхэр хуэзэщІигъэуІуэу. Къызэхуриджэр сыт жыпІэмэ, мэзгъэфІэнхэмрэ лъэпкъ паркхэмрэ, мэзкъуэдыхэмрэ дыкъэзыхуэрееихь дунейм хэхауэ яхъумэ и щІыпІэхэмрэ хъумэнымрэ адэкІи зегъэужьныщ.

Мэзкъуэдыхэмрэ лъэпкъ паркхэмрэ къызэзэгъэпэщ1ахэм зытращІыхьар ди планетэм и экосистемэр нэхъ къеГъэлэ, хъума хъунущ. АрщхьэкІэ, дыкъэзыхуэрееихь Іэгъуэблагъэм, абы щхьэкІи къэмынэу, щытыкІэр нэхъри зэрыщекІакІуэр къэтІылъытэмэ, аркъудейкІэ зэрызэфІэмыкІынури нэрылъагъущ. Абы къыхэкІыуи мыхьэнэшхуэ зиІэщ тІщынщ дэтхэнэми, и унэлІапсэм деж къыщыщІдзэу, къегъэщІыпІлІа и Іэхэлъаэхэр зэлъыуихьным, зэрыхуэсакъынкъым хуейр зэхищІыкІыным. Апхуэдэ лэжьыгъэр къалэхэми къуажэхэми щегъэкІуэкІыпхъэщ.

Іуэхум и ублакІуэхэм зи гугъу тщІы махуэхэм мэзгъэфІэнхэмрэ щІыуэпсыр хъумэнымрэ зэтегъэувэжьнымрэ – дыкъэзыхуэрееихь дунейм и щытыкІэр езыгъэфІакІуэщ» жыхуиІэрщ.

«МазгъэфІэнхэм я лъэмакъ» щІыхьэхуэхэр, зэхэзыщэхэм къызэралъытэмкІэ, къэралхэм

● Пшыхьхэр

Щыху лъэужьыфIэм и фэеплъ

Щоджэнцыкlу Алий и цIэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым литературэ-макъамэ пшыхь гуапэ щекIуэкIащ, адыгэ усакIуэ, гупсысакIуэ, льэпкъ литературэм и лъабжьэр зыгъэтIылъа ПащIэ Бэмырзэ къызэрыкъуар илъэси 170-рэ зэрырикъуам и щыхькIэ. Ар къызэрагъэпэщащ КъБР-м Щэнхабзэмкlэ и министерствэмрэ КъБР-м и Тхакlуэхэм я зэгухьэныгъэмрэ.

ТЕАТР бжэлупэм лъэпкъ фащэкэр ящыгъыу узэрэдрэ къафэкIэ гуапэу щрагъэблагъащ Тыркум къикIа ди лъэпкъэгухэр.

ПащIэ Бэмырзэ и гъащIэмрэ гущIэмрэ теухуауэ театрым и гупсысакIуэ, литературэм, гъуазджэм, щэнхабзэм, литературэм я лэжьакIуэ цIэрыпIуэхэр, Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щIыналъэм и хэгъэгухэм щыщу ирагъэблагъэ литературэхэр, Тыркум къикIа хъэщIэхэр.

Къумахуэ Мухьадин пшыхьым зыкърезыгъэхьэлIэхэм ягу кIыгъэкIыжащ адыгэ усыгъэмрэ литературэмрэ я зэхэублакIуэ ПащIэ Бэмырзэ и гъащIэмрэ гущIэмрэ.

Зи псалъэм апхэздиз пащIэ, зи усэм къару иIа пасэрей адыгэ усакIуэхэм я иужьрей щIэблэм къыхэкIащ ПащIэ Бэмырзэ. Абы и усэмкIэ ихьмащ, адыгэ джэгуакIуэ цIэрыпIуэхэм ябгъэдэлъа художественнэ къарумрэ дахагъэмрэ, гущIэмрэ кабзагъэмрэ. Бэмырзэщ пасэрей адыгэ усэм и хабзэр, и шыфэлIыфэр, и щапхъэ гъэзэджкэзэ ди деж къызыхэсар. Абы и усэр апхэдизу кIабзэу, гуи дыхьэу зэрыщытыр хэт и дежкIи нэрылъагъущ икIи лIэщIыгъуэ куэдым къыпхыкIа адыгэбзэ шэрыуэ зэрыбгъэдэлъыр нэрылъагъущ. IуэрыIуатэм и гъуэгурыIуэхэмкI, ар къызэрыгэкIри, льэпкъ литературэм хабзэкъуащ. Льэпкъ литературэм и лъабжьэр зыгъэтIылъа ПащIэ Бэмырзэ и «дыщэ пхъуантэм» къыдэкIыжкащэр ди литературэм зыужьыныгъэ нэс гъэтар. Ар льэпкъ литературэм, тхыдэм телъжьащ. Бэмырзэ и псалъэ пэжжэм даущийуэ нобэр къызэдэсым къокIуэкI. Абы и цIэр мыкIуэдыжьищ. Льэпкъым и насыпым щIэбэну къекIуэкIащ ПащIэр. Аращ усакIуэм и гъащIэм насып мыухэр хэтар.

- ПащIэ Бэмырзэ дызэрилъэпкъэгъум дригушхуэн хуейщ. ЩIэныгъэ зыбгъэдэлъа усакIуэм езым зэхилъхьэжа хьэрыл графикэр зи лъабжьэ алыфбеймкIэ абы цIыхухэр ирагъаджэрт, езыр иритэкрт. Ар жылагъуэ гъащIэми жыджэру зэрыхэтар тхыдэм къыхэнащ. Дэхуэхахэмрэ тхъэмыщIкIэхэмрэ зэпымыуэ щIэгъэкъуэн яхуэхъурт, - жиIащ Къумахуэ Мухьадин. - Адыгэ литературэмрэ щэнхабзэмрэ Бэмырзэ хуищIа хэлъхьэныгъэхэр къыпхуэмыIуэтэнщ. И усэхэм абы лъэпкъ зэныбжьэгъугъэм гулъытэ ин щыхуищIащ. Горький Максим гу къыпытащ кущIэIэхэр, и гъащIэмрэ гущIэмрэ, и тхыгъэ щхьэжъхэм теухуауэ щIэныгъэлIхэмрэ тхакIуэхэмрэ ятхахэр, усакIуэм къыщIэна сурэтхэр. Апхуэдэу щIэщыгъуэ ящыхьащ а псом дыщIагъуэ адыгэ фащэхэр, арджанхэр, пасэрей хьэпшыпхэр.

КъБР-м щэнхабзэмкIи и министр Къумахуэ Мухьадин жьантIэм дэсхэр яригъэщIыхуащ пшыхьым къихьэлIагъэхэм. Абыхэм яхэтт республикэм и унафэщIхэр, жылагъуэм, гъуазджэм, щэнхабзэм, литературэм я лэжьакIуэ цIэрыпIуэхэр, Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щIыналъэм и хэгъэгухэм щыщу ирагъэблагъэ литературэхэр, Тыркум къикIа хъэщIэхэр.

Къумахуэ Мухьадин пшыхьым зыкърезыгъэхьэлIэхэм ягу кIыгъэкIыжащ адыгэ усыгъэмрэ литературэмрэ я зэхэублакIуэ ПащIэ Бэмырзэ и гъащIэмрэ гущIэмрэ.

Зи псалъэм апхэздиз пащIэ, зи усэм къару иIа пасэрей адыгэ усакIуэхэм я иужьрей щIэблэм къыхэкIащ ПащIэ Бэмырзэ. Абы и усэмкIэ ихьмащ, адыгэ джэгуакIуэ цIэрыпIуэхэм ябгъэдэлъа художественнэ къарумрэ дахагъэмрэ, гущIэмрэ кабзагъэмрэ. Бэмырзэщ пасэрей адыгэ усэм и хабзэр, и шыфэлIыфэр, и щапхъэ гъэзэджкэзэ ди деж къызыхэсар. Абы и усэр апхэдизу кIабзэу, гуи дыхьэу зэрыщытыр хэт и дежкIи нэрылъагъущ икIи лIэщIыгъуэ куэдым къыпхыкIа адыгэбзэ шэрыуэ зэрыбгъэдэлъыр нэрылъагъущ. IуэрыIуатэм и гъуэгурыIуэхэмкI, ар къызэрыгэкIри, льэпкъ литературэм хабзэкъуащ. Льэпкъ литературэм и лъабжьэр зыгъэтIылъа ПащIэ Бэмырзэ и «дыщэ пхъуантэм» къыдэкIыжкащэр ди литературэм зыужьыныгъэ нэс гъэтар. Ар льэпкъ литературэм, тхыдэм телъжьащ. Бэмырзэ и псалъэ пэжжэм даущийуэ нобэр къызэдэсым къокIуэкI. Абы и цIэр мыкIуэдыжьищ. Льэпкъым и насыпым щIэбэну къекIуэкIащ ПащIэр.

ПащIэ Бэмырзэ теухуа ныщхьэбэрей зэхьокIэ. Ди жагъуэ зэрыхъунущи, ди льэпкъыр дуней псом къезыгъэщIыхуа, ди щхьэр лъагэу дзэгъэльэпъгъуэ апхуэдэ щIыхуэр ди мащIэщ. Ди льэпкъ хабзэр, фащэр, Iэщэр дыззэрыгушхуэ, дуней псом щызэпылъащIысащ. Бэмырзэ хуэдэ щIыхуэм я фэеплъыр, ди бзэр, ди хабзэр, ди нэмысыр лъэпкым дывгъэхъумэ! - жиIащ Дунейпос Адыгэ Ха-сэм и тхъэмадэ Сэхъуроковэ Хьэутий. - Сирием, Иорданием, Тыркум, Адыгейм, Шэрджэсым, Краснодар, Ставрополь крайжэм, гъунэгъу щIынальэхэм къикIа ди хьэщIэхэм фIыщIэ фхуэщIу! Льэпкъым ди зэныбжьэныгъэр иджыри нэхьри дывгъэгъэбыдэ. Пшыхьыр къыззэзыгъэпэщахэми фIыщIэ яхуэфащэщ!

УФ-м гъуазджэхэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ, КъБР-м и Композиторхэм я зэгухьэныгъэм и унафэщI, КъБР-м и щIыхь зиIэ артист, композитор цIэрыIуэ, философ, усакIуэ, КъБР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат, ПащIэ Бэмырзэ и пхъурылъху ХьэлIэ Джэбрэилэ ПащIэхэ, ХьэлIэпэхэ и льэпкъэм къабгъэдэкIыу фIыщIэ яхуищIащ пшыхьым кIыззэзыгъэпэщахэмрэ абы зыкърезыгъэхьэлIагъэмрэ, нэгъэущI республикэхэмрэ хамэ къэралхэмрэ къикIа хьэщIэхэм.

Пшыхьым къыщыпсэлъащ КъБР-м щIыхь и хуитыныгъэхэр хъумэныжкIэ и уполномоченнэ Зумакулов Борис, КъБР-м и ТхакIуэхэм я зэгухьэныгъэм и правленэм и унафэщI Тхьэгъэзит Юрэ, КъБР-м и Парламентым щэнхабзэмкIэ, граждан жылагъуэмрэ хъыбарегъащIэ политикэмрэ зегъэужьыныжкIи и комитетым и унафэщI Къумал Заурбэч, тхыгъэ тедзапIэм и унафэщI, лъэхэхутэ Котляров Виктор, КъБР-м щIэныгъэхэмкIэ щIыхь зиIэ я лэжьакIуэ, КъБР-м и ТхакIуэхэм я зэгухьэныгъэм хэт, филологие щIэныгъэхэмкIэ доктор Гъут Iэдэм, нэгъэущIхэри.

Пшыхьым ягъэдхащ Щоджэнцыкlу Алий и цIэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым и артистхэм, республикэм и уэрэджэныкIуэ, къэфакIуэ Iэзэхэм.

- Ныбжьэгъу лъапIэхэ, лъэпкъым и дежкIэ мыхьэнэшхуэрэ пщIэшхуэрэ зиIэ пшыхьыщ ПащIэ Бэмырзэ теухуа ныщхьэбэрей зэхьокIэ. Ди жагъуэ зэрыхъунущи, ди лъэпкъыр дуней псом къезыгъэщIыхуа, ди щхьэр лъагэу дзэгъэльэпъгъуэ апхуэдэ щIыхуэр ди мащIэщ. Ди лъэпкъ хабзэр, фащэр, Iэщэр дыззэрыгушхуэ, дуней псом щызэпылъащIысащ. Бэмырзэ хуэдэ щIыхуэм я фэеплъыр, ди бзэр, ди хабзэр, ди нэмысыр лъэпкым дывгъэхъумэ! - жиIащ Дунейпос Адыгэ Ха-сэм и тхъэмадэ Сэхъуроковэ Хьэутий. - Сирием, Иорданием, Тыркум, Адыгейм, Шэрджэсым, Краснодар, Ставрополь крайжэм, гъунэгъу щIынальэхэм къикIа ди хьэщIэхэм фIыщIэ фхуэщIу! Льэпкъым ди зэныбжьэныгъэр иджыри нэхьри дывгъэгъэбыдэ. Пшыхьыр къыззэзыгъэпэщахэми фIыщIэ яхуэфащэщ!

УФ-м гъуазджэхэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ, КъБР-м и Композиторхэм я зэгухьэныгъэм и унафэщI, КъБР-м и щIыхь зиIэ артист, композитор цIэрыIуэ, философ, усакIуэ, КъБР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат, ПащIэ Бэмырзэ и пхъурылъху ХьэлIэ Джэбрэилэ ПащIэхэ, ХьэлIэпэхэ и льэпкъэм къабгъэдэкIыу фIыщIэ яхуищIащ пшыхьым кIыззэзыгъэпэщахэмрэ абы зыкърезыгъэхьэлIагъэмрэ, нэгъэущI республикэхэмрэ хамэ къэралхэмрэ къикIа хьэщIэхэм.

Пшыхьым къыщыпсэлъащ КъБР-м щIыхь и хуитыныгъэхэр хъумэныжкIэ и уполномоченнэ Зумакулов Борис, КъБР-м и ТхакIуэхэм я зэгухьэныгъэм и правленэм и унафэщI Тхьэгъэзит Юрэ, КъБР-м и Парламентым щэнхабзэмкIэ, граждан жылагъуэмрэ хъыбарегъащIэ политикэмрэ зегъэужьыныжкIи и комитетым и унафэщI Къумал Заурбэч, тхыгъэ тедзапIэм и унафэщI, лъэхэхутэ Котляров Виктор, КъБР-м щIэныгъэхэмкIэ щIыхь зиIэ я лэжьакIуэ, КъБР-м и ТхакIуэхэм я зэгухьэныгъэм хэт, филологие щIэныгъэхэмкIэ доктор Гъут Iэдэм, нэгъэущIхэри.

ТЕКIУЖЬ Заретэ.

Сурэтхэр **Къарей Элинэ** *трихащ.*

Нашлык и Музыкэ школ №3-м и концерт пэшым щызэхуэсат республикэ радиом и унафэщI, КъБР-м щIыхь зиIэ и журналист Гъурф (Къуэдзокъуэ) Беллэ и фэеплъыр зыгъэлъапIэ и ныбжьэгъуфIэхэр, щэнхабзэмрэ гъуазджэмрэ я лэжьакIуэхэр ар зигу къэзыгъэкIыжыну хуейхэр. Ар дунейм зэрехьыжрэ, хабзэ ящIауэ, и ныбжьэгъуэу Мэремкъул Ларисэрэ Теувэжыкьуэ Марианнэрэ илъэс къэс (мы гъэр еб-гуанэщ) Беллэ и феплъу концерт ирагъэкIуэкI.

ФОРТЕПИАНЭ еуэхэр нэхъыбэу, ауэ нэгъуэщI Iэмэпсымэхэр зи Iэмэпсымэ хэтт зэхьэзэхуэ ящIурэ, абы нэхьыфIу къыщалъытахэм я зэхуэзыщIыж пшыхь ильэс зыбжанэкIэ къызэригъэпэщащ Налшык дэт Сабий музыкэ школ №2-м, Теувэжыкьуэм зэрыщIыкIу лъандэрэ къыдэгъуэгурыкIуа Уэсмэн Марианнэ зи унафэщIым. Мы гъэм а къалэныр зи пщэ дэзыльхьэжар Къэлупэ Маритэ зи нэхъыщхьэ музыкэ школ №3-рац.

Пшыхьым къыззэIуахащ мы еджапIэм и хор нэхъыжьым хэт щащIащэ, я унафэщI Курносовэ Ириндэ концертмейстер Мокаевэ Ириндэ ящIыгъуу, Сальский Ю., Завальнюк Л. сымэ зэдатха Бжьыхьэ макъамэ» IэдакъэщIэкI дахэмкIэ.

Кьызэхуэсахэм фIэхъус ярихьу зэIущIэм щхьэусыгъуэ хуэхъуам кIэщIу щигъэгъуэза иужь, Маритэ я цIэ кьриIуащ макъамэ гъуазджэм хэльхьэныгъэ хуэзэщIащ Iуэрыдэ макъамэ (1-нэ класс, Артуновэ Екатерин) (1-нэ класс, Темыркъан Юрэ и цIэр зезыхьэ Сабий музыкэ школ №91, егъэджакIуэр КъБР-м щIыхь зиIэ и артистхэ Жилач Светланэщ), Машков Матвей (4-нэ класс, ДМШ №62, Сусипинэ Еленэ), Ахмедовэ Таисэ (2-нэ класс, ДМШ №91, Осетие Ипщэ Республикэм щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ Моттаевэ Регинэ), КIуэкIуэ Андемыр (6-нэ класс, ДМШ №1, Хачатурова Ольгэ), Мысачэ Джамилэ (8-нэ класс, ДМШ №93, ПщыгуусэМаритэ), Болий Дианэ (6-нэ класс, ДШИ №1, Самаринэ Заремэ), 6-нэ, 5-нэ классхэм щеджэжэу Уэденовэ Джамилэрэ Къэгъэзэж Альбинэрэ (ДМШ №2, КъБР-м щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ Молэ Светланэ, Подскребаевэ Алёнэ), Бэрбэч Iэдэм (6-нэ класс, ДМШ №2, Нестеренкэ Ириндэ), Рахаевэ Даринэрэ Казиевэ Ринэрэ (ДМШ №1, Семоненкэ Еленэ), Мэсей Iэдэм (4-нэ класс, ДМШ №1, Щоджэн Мадинэ), Ульбашев Болэтрэ Афэ Дисанэрэ (ДМШ №3, Хьэтхуэт Людмилэ, Мамышэ Жаннэ), Цырых Ислъам (5-нэ класс, ДМШ №3, СэвкIуий Еленэ) сымэ.

Тынщу, гуапэу, хуабэу екIуэкIа пшыхьым псалъэ щрагъэжьащ Беллэ и ныбжьэгъуу, абы и гуащIэм дихьэхыу щыта композитор цIэрыIуэ Хьэлупэ Джэбрэил. «Сохъуапсэ мы щIалэ цIыкIуэхэмрэ хъыджэбз цIыкIуэхэмрэ, щIэныгъэр щызэщIашэрэн сабиигъуэ дахэ зэраIэм щхьэкIэ. Сэ апхуэдэ сиIакъым, Iэщ1агъэ схуэхъуам сыхуеджэну Iэмал щызгъуэтар илъэс 17 сыхьуущ, абы щыгъуэщ ялэ дыдэу фортепианэ щысльэгъуари. Беллэ и гугу сщIымэ, сыт хуэдэ Iуэхури фIы дыдэу къызэхъулIэ цIыху дахэт ар. Зэи си гугъэнтэкъым абырэ Уэсмэн Марианнэрэ я ныбжьэгъэ конкерваторэм щыпамыщэну, арщхьэкIэ гъащIэм абыхэм къащыпэлъэр нэгъэущIт», - жиIащ Хьэлупэм.

Уэсмэн Марианни, тележурналисткэ Битокъу Нелли, нэгъуэщIхэми жаIэн я куэдт пшыхьыр си фэеплъым теухуауэ. Жэщ-махуэкIэ тепсэлъыхьами яхуэныкъуэн жьгъхуэпIэм хуэдизт абы и цIыхуфIагъэр, и хьэлIыгъэр, зэрыпсэлъэгъу гъэшIэгъэныр, сыт хуэдизрэ убгъэдэмысами зыщymысIэнщIу зэрыщIтар.

ЗэIущIм и кIэуэку зэхэпсэлъащ Урысей радиом и Къэбэрдей-Балъкъэр къудамэм и унафэщI, КъБР-м щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ Мэремкъул Ларисэ.

- ИIэусыщIэ эфиру зы цIыху къыщIымыкIуар зэи сщыгъупщэжыркъым. Сэ эфирым ситщ, си гъусэу нэтыныр езыгъэжьакI Гъурф Беллэрэ Теувэжыкьуэ Марианнэрэ къыщIохьэ-щIокIыжк. ЖьзоIэ: «Зыри нэтыным къэкIуакъыми, ди ныбжьэгъуэхэм сызэхэфхмэ, микрофоныр хуитщ». ДакъикьипщI дэкIатэкъым Балъкъэр Юрэ, Теувэжыкьуэ Владимир, Сэралъп Алик сымэ къыщысам. Нэтын телъыджв хъуат, - игу кьигъэкIыжащ Ларисэ. - Апхуэдэ щытыкIэ Iэджэм гъэщIэгъуэ ну къикIыфырт Беллэ, цIыху и жагъуэ хуэщIныгъэхэм, нэхъыжьми нэхъыщIэми псалъэ кьыхуигъэтырт.

Адэкlэ Ларисэ я цIэ кьриIуащ нэхъыфIу мы гъэм къалъытауэ Беллэ и фэеплъ яГъуэва ахъшэ саугъэтхэр зыхуагъэфащэ ныбжьыщIэхэм. Ахэр Машков Матвей (гитарэ), Болий Дианэ (фортепианэ), Цырых Ислъам (адыгэ пшынэ), Мэсей Iэдэм (фортепианэ) сымэщ.

Хагъэхъуэну, ефIкIуэну, дахагъэм и гуэгур къызэрыхахам зи хущIемыгъуэжыну!

ИСТЭПАН Залинэ.

Сурэтхэр **Къарей Элинэ** *трихащ.*

Беллэ ягу ихуркъым

● Фэеплъ

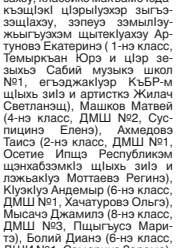

къыхигъэщащ Налшык дэт гъуазджэ егъакIиплIым (Сабий музыкэ школ (ДМШ) №1, №92, №93, Гъуазджэхэмкlэ Сабий школ (ДШИ) №1) я гъэсэнхэр нобэ утыкум къызэрихьэнур.

Пшыхьым хэтахэм, макъамэ Iэмэпсымэ зэмыIэужьыгъуэхэм еуэхэм хэбдзыныу зэрахэмытым къыхэжьIу, сыхуейщ псоми я щIэ къысIуэну. Апхуэдэщ пианинэ, гитарэ, скрипкэ, саксофон, пшынэ, нэгъуэщIхэри зыгъабзэрэбзахэу, классикэ макъамэ IэдакъэщIэкI цIэрыIуэхэр зыгъэзэщIахэу, зэпеуэ зэмыIэужьыгъуэхэм щытекIуэхэу Артуновэ Екатерин) (1-нэ класс, Темыркъан Юрэ и цIэр зезыхьэ Сабий музыкэ школ №91, егъэджакIуэр КъБР-м щIыхь зиIэ и артистхэ Жилач Светланэщ), Машков Матвей (4-нэ класс, ДМШ №62, Сусипинэ Еленэ), Ахмедовэ Таисэ (2-нэ класс, ДМШ №91, Осетие Ипщэ Республикэм щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ Моттаевэ Регинэ), КIуэкIуэ Андемыр (6-нэ класс, ДМШ №1, Хачатурова Ольгэ), Мысачэ Джамилэ (8-нэ класс, ДМШ №93, ПщыгуусэМаритэ), Болий Дианэ (6-нэ класс, ДШИ №1, Самаринэ Заремэ), 6-нэ, 5-нэ классхэм щеджэжэу Уэденовэ Джамилэрэ Къэгъэзэж Альбинэрэ (ДМШ №2, КъБР-м щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ Молэ Светланэ, Подскребаевэ Алёнэ), Бэрбэч Iэдэм (6-нэ класс, ДМШ №2, Нестеренкэ Ириндэ), Рахаевэ Даринэрэ Казиевэ Ринэрэ (ДМШ №1, Семоненкэ Еленэ), Мэсей Iэдэм (4-нэ класс, ДМШ №1, Щоджэн Мадинэ), Ульбашев Болэтрэ Афэ Дисанэрэ (ДМШ №3, Хьэтхуэт Людмилэ, Мамышэ Жаннэ), Цырых Ислъам (5-нэ класс, ДМШ №3, СэвкIуий Еленэ) сымэ.

Тынщу, гуапэу, хуабэу екIуэкIа пшыхьым псалъэ щрагъэжьащ Беллэ и ныбжьэгъуу, абы и гуащIэм дихьэхыу щыта композитор цIэрыIуэ Хьэлупэ Джэбрэил. «Сохъуапсэ мы щIалэ цIыкIуэхэмрэ хъыджэбз цIыкIуэхэмрэ, щIэныгъэр щызэщIашэрэн сабиигъуэ дахэ зэраIэм щхьэкIэ. Сэ апхуэдэ сиIакъым, Iэщ1агъэ схуэхъуам сыхуеджэну Iэмал щызгъуэтар илъэс 17 сыхьуущ, абы щыгъуэщ ялэ дыдэу фортепианэ щысльэгъуари. Беллэ и гугу сщIымэ, сыт хуэдэ Iуэхури фIы дыдэу къызэхъулIэ цIыху дахэт ар. Зэи си гугъэнтэкъым абырэ Уэсмэн Марианнэрэ я ныбжьэгъэ конкерваторэм щыпамыщэну, арщхьэкIэ гъащIэм абыхэм къащыпэлъэр нэгъэущIт», - жиIащ Хьэлупэм.

Уэсмэн Марианни, тележурналисткэ Битокъу Нелли, нэгъуэщIхэми жаIэн я куэдт пшыхьыр си фэеплъым теухуауэ. Жэщ-махуэкIэ тепсэлъыхьами яхуэныкъуэн жьгъхуэпIэм хуэдизт абы и цIыхуфIагъэр, и хьэлIыгъэр, зэрыпсэлъэгъу гъэшIэгъэныр, сыт хуэдизрэ убгъэдэмысами зыщymысIэнщIу зэрыщIтар.

ЗэIущIм и кIэуэку зэхэпсэлъащ Урысей радиом и Къэбэрдей-Балъкъэр къудамэм и унафэщI, КъБР-м щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ Мэремкъул Ларисэ.

- ИIэусыщIэ эфиру зы цIыху къыщIымыкIуар зэи сщыгъупщэжыркъым. Сэ эфирым ситщ, си гъусэу нэтыныр езыгъэжьакI Гъурф Беллэрэ Теувэжыкьуэ Марианнэрэ къыщIохьэ-щIокIыжк. ЖьзоIэ: «Зыри нэтыным къэкIуакъыми, ди ныбжьэгъуэхэм сызэхэфхмэ, микрофоныр хуитщ». ДакъикьипщI дэкIатэкъым Балъкъэр Юрэ, Теувэжыкьуэ Владимир, Сэралъп Алик сымэ къыщысам. Нэтын телъыджв хъуат, - игу кьигъэкIыжащ Ларисэ. - Апхуэдэ щытыкIэ Iэджэм гъэщIэгъуэ ну къикIыфырт Беллэ, цIыху и жагъуэ хуэщIныгъэхэм, нэхъыжьми нэхъыщIэми псалъэ кьыхуигъэтырт.

Адэкlэ Ларисэ я цIэ кьриIуащ нэхъыфIу мы гъэм къалъытауэ Беллэ и фэеплъ яГъуэва ахъшэ саугъэтхэр зыхуагъэфащэ ныбжьыщIэхэм. Ахэр Машков Матвей (гитарэ), Болий Дианэ (фортепианэ), Цырых Ислъам (адыгэ пшынэ), Мэсей Iэдэм (фортепианэ) сымэщ.

Хагъэхъуэну, ефIкIуэну, дахагъэм и гуэгур къызэрыхахам зи хущIемыгъуэжыну!

ИСТЭПАН Залинэ.

Сурэтхэр **Къарей Элинэ** *трихащ.*

● Пшыхьхэр

Щыху лъэужьыфIэм и фэеплъ

Щоджэнцыкlу Алий и цIэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым литературэ-макъамэ пшыхь гуапэ щекIуэкIащ, адыгэ усакIуэ, гупсысакIуэ, льэпкъ литературэм и лъабжьэр зыгъэтIылъа ПащIэ Бэмырзэ къызэрыкъуар илъэси 170-рэ зэрырикъуам и щыхькIэ. Ар къызэрагъэпэщащ КъБР-м Щэнхабзэмкlэ и министерствэмрэ КъБР-м и Тхакlуэхэм я зэгухьэныгъэмрэ.

ТЕАТР бжэлупэм лъэпкъ фащэкэр ящыгъыу узэрэдрэ кьафэкIэ гуапэу щрагъэблагъащ Тыркум къикIа ди лъэпкъэгухэр.

ПащIэ Бэмырзэ и гъащIэмрэ гущIэмрэ теухуауэ театрым и гупсысакIуэ, литературэм, гъуазджэм, щэнхабзэм, литературэм я лэжьакIуэ цIэрыIуэхэр, Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щIыналъэм и хэгъэгухэм щыщу ирагъэблагъэ литературэхэр, Тыркум къикIа хъэщIэхэр.

Къумахуэ Мухьадин пшыхьым зыкърезыгъэхьэлIэхэм ягу кIыгъэкIыжащ адыгэ усыгъэмрэ литературэмрэ я зэхэублакIуэ ПащIэ Бэмырзэ и гъащIэмрэ гущIэмрэ.

Зи псалъэм апхэздиз пащIэ, зи усэм къару иIа пасэрей адыгэ усакIуэхэм я иужьрей щIэблэм къыхэкIащ ПащIэ Бэмырзэ. Абы и усэмкIэ ихьмащ, адыгэ джэгуакIуэ цIэрыIуэхэм ябгъэдэлъа художественнэ къарумрэ дахагъэмрэ, гущIэмрэ кабзагъэмрэ. Бэмырзэщ пасэрей адыгэ усэм и хабзэр, и шыфэлIыфэр, и щапхъэ гъэзэджкэзэ ди деж къызыхэсар. Абы и усэр апхэдизу кIабзэу, гуи дыхьэу зэрыщытыр хэт и дежкIи нэрылъагъущ икIи лIэщIыгъуэ куэдым къыпхыкIа адыгэбзэ шэрыуэ зэрыбгъэдэлъыр нэрылъагъущ. IуэрыIуатэм и гъуэгурыIуэхэмкI, ар къызэрыгэкIри, льэпкъ литературэм хабзэкъуащ. Льэпкъ литературэм и лъабжьэр зыгъэтIылъа ПащIэ Бэмырзэ и «дыщэ пхъуантэм» къыдэкIыжкащэр ди литературэм зыужьыныгъэ нэс гъэтар. Ар льэпкъ литературэм, тхыдэм телъжьащ. Бэмырзэ и псалъэ пэжжэм даущийуэ нобэр къызэдэсым къокIуэкI. Абы и цIэр мыкIуэдыжьищ. Льэпкъым и насыпым щIэбэну къекIуэкIащ ПащIэр.

ПащIэ Бэмырзэ теухуа ныщхьэбэрей зэхьокIэ. Ди жагъуэ зэрыхъунущи, ди льэпкъыр дуней псом къезыгъэщIыхуа, ди щхьэр лъагэу дзэгъэльэпъгъуэ апхуэдэ щIыхуэр ди мащIэщ. Ди лъэпкъ хабзэр, фащэр, Iэщэр дыззэрыгушхуэ, дуней псом щызэпылъащIысащ. Бэмырзэ хуэдэ щIыхуэм я фэеплъыр, ди бзэр, ди хабзэр, ди нэмысыр лъэпкым дывгъэхъумэ! - жиIащ Дунейпос Адыгэ Ха-сэм и тхъэмадэ Сэхъуроковэ Хьэутий. - Сирием, Иорданием, Тыркум, Адыгейм, Шэрджэсым, Краснодар, Ставрополь крайжэм, гъунэгъу щIынальэхэм къикIа ди хьэщIэхэм фIыщIэ фхуэщIу! Льэпкъым ди зэныбжьэныгъэр иджыри нэхьри дывгъэгъэбыдэ. Пшыхьыр къыззэзыгъэпэщахэми фIыщIэ яхуэфащэщ!

УФ-м гъуазджэхэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ, КъБР-м и Композиторхэм я зэгухьэныгъэм и унафэщI, КъБР-м и щIыхь зиIэ артист, композитор цIэрыIуэ, философ, усакIуэ, КъБР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат, ПащIэ Бэмырзэ и пхъурылъху ХьэлIэ Джэбрэилэ ПащIэхэ, ХьэлIэпэхэ и льэпкъэм къабгъэдэкIыу фIыщIэ яхуищIащ пшыхьым кIыззэзыгъэпэщахэмрэ абы зыкърезыгъэхьэлIагъэмрэ, нэгъэущI республикэхэмрэ хамэ къэралхэмрэ къикIа хьэщIэхэм.

Пшыхьым къыщыпсэлъащ КъБР-м щIыхь и хуитыныгъэхэр хъумэныжкIэ и уполномоченнэ Зумакулов Борис, КъБР-м и ТхакIуэхэм я зэгухьэныгъэм и правленэм и унафэщI Тхьэгъэзит Юрэ, КъБР-м и Парламентым щэнхабзэмкIэ, граждан жылагъуэмрэ хъыбарегъащIэ политикэмрэ зегъэужьыныжкIи и комитетым и унафэщI Къумал Заурбэч, тхыгъэ тедзапIэм и унафэщI, лъэхэхутэ Котляров Виктор, КъБР-м щIэныгъэхэмкIэ щIыхь зиIэ я лэжьакIуэ, КъБР-м и ТхакIуэхэм я зэгухьэныгъэм хэт, филологие щIэныгъэхэмкIэ доктор Гъут Iэдэм, нэгъэущIхэри.

ТЕКIУЖЬ Заретэ.

Сурэтхэр **Къарей Элинэ** *трихащ.*

● Мас-рестлинг

ПщIэ яIэу къаГъэзэж

Урысейм мас-рестлингымкIэ и чемпионатэ пашэныгъэр къэхьыным хуэунэтIа зэхьэзэхуэрэ Санкт-Петербург къалэм щыкIуэ «Биолог» стадион. Мэлыжьхьыбым и 20-м. ЩIыху 200 елIащ.

Судьяхэр: Шишкин (Тамбов), Ежак, Козленко (тIури Сочэ щыщIу).

«**Биолог-Новокубанск**»: Кучейкэ, Ливаднов, Нелюков (Крюков, 46), Пириев, Борисов, Коротков (Моргунов, 46) Тимаков, Кондрамашин, Лысенко (Цогоев, 57), Малыш (Саркисов, 89), Переверзев.

«**Спартак-Налшык**»: Каркаев (Къумыкъу, 46), КIэдыкIуей, Къардэн, Молэмусэ (Даливев, 80), Лелюкаев, Масленников (Торосян, 59), Блий (Мызэущэ, 87), ХьэщIыкIу (Селяев, 59), Хьэшыр, Тобоев, ЛIуп.

Топхэр дагъэкIащ: ЛIупым, 08 (0:1), Малыш, 28 (1:1), Малыш, 40 (2:1), Тобоевым, 72 (2:2), Малыш, 76 - пенальтикIэ (3:2).

Дагъуэ къыхуащIащ: Нелюковым, Лелюкаевым, Борисовым. Къардэным, Ливадновым, Тимаковым, КIэдыкIуейм, Кучейкэ, ЛIупым, Къумыкъым.

Джэгум къыхахуащ: Тобоевыр, 75.

УРЫСЕЙ Федерацэм футболымкIэ и етIуанэ лигэм и «Б» дивизионым и япэ гупым хэт командхэм ирагъэкIуэкI зэхьэзэхуэхэм я етхуанэ джэгугъуэм ипкъ иткIэ, мэлыжьхьыбым и 20-м «Спартак-Налшыкыр» щыхьэщIащ «Биолог-Новокубанск»-м и деж.

Налшыкдэсхэр здэщыIа Прогресс къуажэр Краснодар крайм щынэхъ цIыкIуэхэм ящыщ. ЦIыхуу щыпсэуэр 1500-рэ иримыкъуу, ауэ абы щхьэкIэ къанэркъым футбол командэ зэщIэкъуа, екIу иIэн. Къэбгъэльагъуэмэ, «Биолог-Новокубанск»-м и тренер «Спартак-Налшык»-м нэхърэ нэхъ лъэщ щIидзащ икIи джэгугъуищым ящыщу тIум щытекIуащ, зэм зы очко кьихьащ.

Абы нэмыщI, хэгъэрейхэр сыт щыгъуи ерыщу кьыптащIэт командхэм ящыщ. Ди зэIущIэхэр гъащIэу, тот куэд зэхудагъэкIыу екIуэкI хабзэщ. Иджырейри абыхэм къакIэрыхуакъым: зэпеуэм и япэ Iыхьэм зэрыщIидзэу, налшыкдэсхэр япэ ищащ. Еянэ дакъикъэм, штрафнойм фIыуэ пэжыжьэу, гъуащхьауэ Тобоев Таймураз топыр игъэуфи, лъащу еуащ. Хэгъэрейхэм я гъащхьэтетым гугъу дехьу абы къыригъэгъэзащ, арщхьэкIэ, псом япэу нэса ЛIуп Исльам топыр щхьэкIэ гъуэм дигъэкIащ.

Iэхэур апхуэдэу куэдрэ екIуэкIакъым. Пэжщ, ди «Спартакыр» хуищIэкъуащ иджыри къызэрыхэжьажьэкIым, арщхьэкIэ, къикIа щыIэкъым. Хэгъэрейхэр зэмэх